

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет
УДК 327.7(477+438)

ПОГОДЖЕНО

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Декан факультету
Гуманітарно-педагогічний
Савицька І. М.
(підпис) (ПІБ)
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
Міжнародних відносин і суспільних наук
Шевчук О. В.
(підпис) (ПІБ)
«__» _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Українсько-польські відносини в політичній сфері: історичний
розвиток, сучасний стан, проблеми та перспективи

Спеціальність 291 “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”

Освітня програма “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

Доктор політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук _____ Макаренко Л. П.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Доцент політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук _____ Гольцов А. Г.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконав

Овалчук А. М.

(підпис) (ПІБ студента)

ЗМІСТ

НУБІП України	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ 1991 РОКУ.....	8
1.1. Стан дослідження польсько-українських відносин у вітчизняній та зарубіжній науковій думці.....	8
1.2. Аналіз джерельної бази дослідження.....	13
1.3. Методологія дослідження.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ 1991 РОКУ.....	24
2.1. Передумови формування і сучасний стан польсько-українських відносин.....	24
2.2. Основні напрями польсько-українського співробітництва.....	36
2.2.1. Особливості польсько-українського економічного співробітництва.....	36
2.2.2. Культурно-гуманітарне співробітництво Польщі і України.....	39
2.2.3. Співробітництво Польщі і України в сфері безпеки і оборони.....	46
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН.....	52
3.1. Польська підтримка і допомога Україні під час повномасштабного наступу РФ.....	52
3.2. Вплив і сприяння Польщі на досягнення євроінтеграційних та євроатлантичних намірів України.....	55
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
НУБІП України	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

НУБІП України

Акт – Акт проголошення незалежності України

Декларація – Декларація про державний суверенітет України;

РП – Республіка Польща

НУБІП України

ЄС – Європейський Союз,

НАТО – Організація Північноатлантичного договору;

ООН – Організація Об'єднаних Націй.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУВБІП УКРАЇНИ

Актуальність теми. Польський напрям зовнішньої політики став пріоритетним для України після зміни геополітичної конфігурації в Європі в кінці 1980-х – початку 1990-х років спричиненої розпадом СРСР та Варшавського Договору

НУВБІП УКРАЇНИ

і докорінної перебудови системи міжнародних відносин в Європі. Однак уся історія стосунків України та Польщі доводі тривала, що, звісно, пояснюється сусідством двох країн, водночас непроста – від періодів відкритої ворожнечі до

НУВБІП УКРАЇНИ

добросусідства і стратегічного партнерства. Як відомо, українсько-польському

НУВБІП УКРАЇНИ

зближенню передував тривалий майже п'ятсотрічний період непорозумінь і протиріч, коли стосунки двох держав, за висловлюванням відомого українського історика Ярослава Дашкевича, характеризувалися взаєминами «підкорювача й підкореного, гнобителя і пригнобленого, експлуататора і експлуатованого». На

НУВБІП УКРАЇНИ

даний час між Україною та Польщею існують такі двосторонній інституційні механізми, які забезпечують їх співпрацю

НУВБІП УКРАЇНИ

За наповненням двосторонніх відносин Польща і Україна є дійсно країнами-стратегічними партнерами. Польща – важливий союзник нашої держави у міжнародних організаціях та регіональних об'єднаннях. Як держава-член

НУВБІП УКРАЇНИ

ЄС і НАТО, Польща послідовно підтримує євроінтеграційні та євроатлантичні устремління України, постійно акцентує увагу на необхідності збереження політики «відкритих дверей» для нових країн-членів. На усіх міжнародних май-

НУВБІП УКРАЇНИ

данчиках Польща засуджує російську агресію проти України, займає рішучу позицію на підтримку територіальної цілісності і суверенітету України у міжнародно визнаних кордонах.

НУВБІП УКРАЇНИ

Стан наукового дослідження теми. Динаміку, проблеми та первинні аспекти розвитку українсько-польського співробітництва розглянуто у працях Л.

Алексієвець та М. Алексієвець, О.М. Знахаренко та І.В. Дзіся. Двосторонній історичний

аспект проаналізований в роботах О. Бабакова та К. Заремби. Місце Польщі у взаєминах України з НАТО обґрунтовано у роботах М. Алексієвця та Я. Секе, С. Бершади, В. Васюка, В. Глібова та Д. Форуня, А. Кирчіва, Я. Матійчика,

Ф. Медвідя, А. Пивоварова, К. Кіндрата та С. Трохимчука, Б. Борщевського, Х. Зеленка, Л. Алексієвець та В. Гевка, О. Знахоренка, А. Киридона, В. Колесника.

Також важливими в нашому дослідженні є роботи таких авторів, як В. Гілл та Н. Гілл, Б. Сурмач, К. Федорович, А. Межва, Ю. Григоренко, М. Романюк,

К.В. Романчук та А.О Рабошук, О.В. Котляревській, Ю. Поскробок, А. Герус, Є

Чижик, І. Кошанська, Г. Студінська та В. Студінський, П. Погожельський, Ю. Гончаренко та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є теоретико-методологічні проблеми вивчення та становлення польсько-українських відносин

після 1991 року, аналіз сучасного стану та перспектив розвитку польсько-українських відносин.

Відповідно до поставленої мети дослідження необхідно виконати такі завдання:

- проаналізувати стан дослідження польсько-українських відносин у вітчизняній та зарубіжній науковій думці;

- здійснити аналіз джерельної бази та методології дослідження;

- дослідити передумови формування і сучасний стан польсько-українських відносин;

- проаналізувати основні напрями польсько-українського співробітництва;
- дослідити особливості польсько-українського економічного співробітництва;

- охарактеризувати культурно-гуманітарне співробітництво Польщі і України;

- охарактеризувати особливості співробітництва Польщі і України в сфері безпеки і оборони;

- охарактеризувати обсяг польської підтримки і допомоги Україні під час повномасштабного наступу РФ;

- дослідити вплив і сприяння Польщі на досягнення євроінтеграційних та євроатлантичних намірів України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері регулювання розвитку польсько-українських відносин.

Предметом дослідження є особливості та перспективи польсько-українських відносин після 1991 року.

Методи дослідження. В процесі дослідження особливостей та перспектив польсько-українських відносин після 1991 року використано низку методів наукового пізнання. Наприклад, системно-структурний метод наукового дослідження використано при аналізі основних напрямів польсько-українського співробітництва;

формально-логічний методи застосовано при дослідженні особливостей сучасного стану та перспектив розвитку польсько-українських відносин. Нормативно-порівняльний метод наукового пізнання застосовано при дослідженні правової основи та розвитку українсько-польського співробітництва; порівняльний метод використано в процесі дослідження впливу і сприяння Польщі на досягнення євроінтеграційних та євроатлантичних намірів України.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

- систематизовано стан дослідження польсько-українських відносин у вітчизняній та зарубіжній науковій думці;

- визначені основні напрямки розвитку польсько-українських відносин після 1991 року;

- дістало подальшого розвитку вчення про сприяння Польщі на досягнення євроінтеграційних та євроатлантичних намірів України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в магістерській роботі висновки, узагальнення та пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення особливостей українсько-польських відносин під час написання підручників, монографій, дисертаційних досліджень, науково-практичних конференцій, круглих столів, наукових семінарів; у правозастосовній сфері – для удосконалення вітчизняного законодавства у сфері договірного регулювання відносин між Україною та Польщею.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (110 найменувань). Загальний обсяг магістерської роботи становить 86 сторінок, з яких 82 сторінки основного тексту.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ 1991 РОКУ

1.1. Стан дослідження польсько-українських відносин у вітчизняній та зарубіжній науковій думці

Дослідження сучасних українсько-польських міждержавних відносин характеризується інтенсивністю та прогресивністю. В умовах глобальних трансформацій сучасності, анексії Криму Росією та агресії на Донбасі, співпраця між Україною та Республікою Польща є найефективнішим засобом євроатлантичної інтеграції з точки зору використання польського досвіду, виявлення резервів і ресурси для спільного розвитку та організації світового порядку. Історія розвитку українсько-польських міждержавних відносин у новій системі міжнародних відносин продовжується, викликаючи значний науковий інтерес як українських, так і польських, а нерідко й інших зарубіжних дослідників.

Становлення та розвиток нового типу українсько-польських відносин досліджується українськими науковцями з початку 1990-х років у контексті актуальних проблем зовнішньої політики України, зокрема її євроатлантичних прагнень та співробітництва. Протягом 1991-2022 років історіографія авторських концепцій містить три етапи, які характеризуються своєю динамікою та активізацією. На початковому етапі – становленні відносин між Україною та Республікою Польща наукові праці мали узагальнюючий характер, автори розглядали їх крізь призму нової системи міжнародних відносин, досліджували передумови та перші кроки двосторонньої співпраці.

Цим питанням були присвячені праці таких вчених, як А. Івченко, В. Глебов і Д. Горун, А. Кудряченко, В. Струтинський, Л. Чикаленко, А. Васильєв та ін. На думку авторів, період ґрунтовного та системного дослідження українсько-польської співпраці розпочався наприкінці 1990-х років. Вивчення

взаємодії двох держав вийшло на професійно новий рівень, маючи новітні теоретико-методологічні та джерелознавчі основи, які гарантують збільшення аргументації узагальнень і оцінок, наповнення їх якісним фактичним змістом і висновками.

У зв'язку з цим слід згадати праці К. Кіндрата та С. Трохимчука, Б. Борщевського, Х. Зеленка, Л. Алексієвець та В. Гевка, О. Знахоренка, А. Кирилона, В. Колесника та ін. Їхні дослідження розкривають перебіг відносин, динаміку контактів між Україною та Республікою Польща в різних сферах суспільно-політичного життя. Наукові досягнення згаданих вище науковців заклали теоретичну основу для подальшого поглиблення відносин між обома країнами та стали гарною передумовою для їх вивчення.

Надзвичайно важливу роль у дослідженні представленої проблематики відіграють комплексні праці Л. Зашкольніяк, М. Крикун. Їхні праці щодо розвитку сучасної українсько-польської співпраці безцінні. Автори досконало проаналізували соціально-економічний і духовний розвиток Польської держави від найдавніших часів до сьогодення, що дозволяє зрозуміти формування українсько-польських відносин протягом тривалого історичного періоду. З середини 2000-х років суттєво активізувалася робота українських та польських науковців щодо вивчення сучасних відносин між Україною та Польщею [1, с. 85].

Розвиток ЄС і НАТО сприяв підвищенню інтересу до глобалізованих та євроатлантичних процесів загалом, а також до українсько-польського контексту.

Слід зазначити, що більшість питань взаємодії між Україною та Республікою Польща стосуються двостороннього співробітництва відповідно до кардинальних змін геополітичної ситуації на Європейському континенті та в усьому світі. Серед конкретних досліджень з цього питання слід відзначити монографії Л. Алексієвецької та І. Льчука, Л. Стрельчука, М. Янкова, Н. Бухлай та ін. Історія України НАН України (Зовнішня політика, 2014; Зовнішня політика, 2017) та Інститут європейських досліджень НАН України (нині Інститут всесвітньої історії) (Україна в Європі, 2009; Україна в Європі, 2011), які мають велике значення для дослідження [2, с. 8].

Слід зазначити, що останнім часом у роботах польських вчених описуються проблеми між Україною та Польщею. Важливе значення в контексті досліджуваного питання мають праці таких авторів, як В. Гілл та Н. Гілл, Б. Сурмач, К. Федорович та А. Межва. Слід підкреслити, що суттєві зміни в історіографії українсько-польських відносин відкрили нові додаткові можливості для їх об'єктивного вивчення, демонстрації основних досягнень і проблем у контексті нових реалій, створення європейської та світової системи сучасного суспільства. міжнародні відносини відповідно до заявлених цілей стратегічного партнерства та співробітництва. . Створення нової системи українсько-польського співробітництва в сучасних міжнародних умовах пов'язане з розвитком нових відносин між Україною та Польщею, зумовлених значними змінами у світі наприкінці минулого століття, геополітичним розташуванням, територіальною близькістю, традиційними контактами та національними інтересами.

Останніми роками вони увібрали як успішність міждержавної взаємодії, так і суперечливі аспекти, гострі дискусії та навіть кризові явища, особливо в міжсоціальній комунікації та різне ставлення до інтерпретації та відзначення історичних подій та громадських діячів минулого обох народів, але в цілому їх можна охарактеризувати як динамічні та перспективні. Сучасні українсько-польські відносини поступово покращуються відповідно до національних цінностей і викликів міжнародного життя. За час співпраці вони отримали багато позитивного досвіду. Водночас останні роки у відносинах між двома країнами чітко продемонстрували ознаки змін в українсько-польському співробітництві у яскраво вираженому партнерському форматі [3].

З точки зору перспектив розвитку сучасної системи міжнародних відносин постають нові вимоги, які зумовили реформування моделі двосторонніх відносин та врахування додаткових можливостей їх активізації в контексті національних інтересів, що виникли. з урахуванням поточних пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики.

Українсько-польські відносини XXI ст. визначаються як комплексні, перебувають у стадії конструктивного, прагматичного та взаємовигідного розвитку.

Політична ідеологія Польщі в «українському питанні» за минуле століття долала труднощі. Шлях еволюції досяг рівня позитивного ставлення до незалежних українців у межах, визначених повесиною системою, та їх недоторканості. Тому Польща стала справжнім «адвокатом України» Європейського Союзу, НАТО.

Об'єктивні національні інтереси двох країн у стратегічних питаннях збігаються. Зусилля політичних та інтелектуальних еліт двох країн досягли певних успіхів у процесі етнічного примирення та взаєморозуміння, допомогли визначити напрямки взаємовигідного співробітництва в політичній, військовій та економічній сферах. Польща вже давно є стратегічним торговим партнером України, тому забезпечення розвитку економічних відносин між Україною та Республікою Польща є дуже важливим для визначення її сучасного стану, основних проблем та перспектив розвитку. Економічне співробітництво між Україною та Польщею знайшло своє вирішення в працях багатьох вітчизняних науковців та дослідників.

Особливо Ю. Макаренка, В. Кориуна та інших науковців, які аналізують особливості та перспективи розвитку відносин між Україною та Польщею у сфері торгівлі та інвестицій. І. Дзись пише, що для створення атмосфери, яка сприятиме відносинам між Польщею та Україною, головним завданням є подолання важкої спадщини минулого. Ці конфлікти не можуть заважати тому, що століттями об'єднувало дві країни. Необхідно вшанувати пам'ять жертв трагедій історії, висловити співчуття, зазначити, що всі поділяють біль із родинами загиблих та закликати до примирення [4].

Відносини між Україною та Польщею чітко визначаються такими факторами.

1. Географічна близькість.
2. Спільна історія.
3. Культурна схожість і менталітет.

К. Запорожець зазначає, що для України Республіка Польща завжди буде ключовим партнером, з яким необхідно розвивати та поглиблювати взаємовигідне співробітництво для зростання торговельно-економічних зв'язків. Нині

цей аспект створив сприятливі умови для подальшого зближення двох держав. По-перше, сприйняття на Заході національних інтересів України за посередництва Республіки Польща, забезпечення економічної стабільності. Для Польщі – вирішення питань нового кордону. По-друге, використання підтримки Польщею України в просуванні до ЄС і НАТО, залучення іноземних інвестицій із Заходу. Республіка Польща зацікавлена в розвитку товарообігу, енергетичної стратегії, співпраці у військовій сфері з Україною. По-третє, це виконання домовленостей про візовий режим. Для Польщі важливо запровадити нові форми співробітництва в пріоритетних сферах виробництва ЄС, отримати новий прикордонний статус, налагодити представницькі стосунки, вирішити торговельні питання, пов'язані з Україною, шляхом експансії, брати участь у приватизації української землі [4].

Динаміку, проблеми та первинні аспекти розвитку українсько-польського співробітництва розглянуто у працях Л. Алексієвець та М. Алексієвець [3], О.М. Знахаренко [5] та Г.В. Дзіся [4]. Двосторонній історичний аспект проаналізований в роботах О. Бабакова [6] та К. Заремби [7].

У своїх доробках Н. Чорна [8] систематично узагальнює досягнення українсько-польських взаємин з кінця ХХ – початку ХХІ століття, та визначає суть поняття «міжнародні відносини». У праці І. Ільчука розглянуто співробітництво держав з геополітичного аспекту. М.Ф. Юрій [9] виділив теоретичні підходи до дослідження поняття «міжнародні відносини». Основи законодавчого аспекту двосторонніх взаємин розглядали: А.О. Ткач [10], А. Гетманьчук, І. Ільчук.

Важливість політичного аспекту у відносинах між Україною та Польщею описують такі науковці, як І. Артёмов [11], О. Піх [12], О. Михальська, І. Ільчук, Б. Кириченко, О.В. Бородій, Ю. Якименко та М. Пашков, А. Єрьомін, О. Молдован, А. Зуйковская, Я. Кречко. Розвиток держав у економічній сфері досліджували Ю. Григоренко, М. Романюк, К.В. Романчук та А.О. Рабошук, О.В. Котляревський, Ю. Поскробок, А. Герус, Є. Чижик, І. Кошанська, Г. Студінська

та В. Студінський, П. Погожельський, Ю. Гончаренко. Питання безпеки опрацьовані вченими: В. Заблоцький, О. Данілов та П. Солох, Е. Казан. Співробітництво держав у сфері культури аналізували А. Дишаковська та В. Ковтонюк.

Проблеми й перспективи двостороннього розвитку країн досліджували І. Степанова, М. Литвин, І. Дубович, Т. Василенко, О. Вичка, В. Філіпчук, І. Івашко, М. Капітоненко. Тему міграції українців в Польщу детально вивчали Є. Стадник, О. Другов, Н. Шимків та А. Зимнін.

Питаннями розгляду відносин між Україною та Польщею займались також такі установи, як Інститут української історії НАН України, Інститут європейських досліджень НАН України, Інститут Адама Міцкевича та Польський інститут у Києві. Економіку країн аналізували: український центр економічних та політичних досліджень О. Разумкова, статистичні центри Світового банку та ООН. Зважаючи на значний доробок авторів існує потреба в комплексному розгляді проблем та перспектив сучасних українсько-польських відносин.

1.2. Аналіз джерельної бази дослідження

Дослідження сучасного періоду розвитку українсько-польських відносин істориками, економістами, політологами розпочалося паралельно з активізацією цих відносин у політичному житті. Після 1991 р. розпочався активний процес накопичення інформації про формування відносин сучасності та наголошення на важливості всебічного розвитку українсько-польського співробітництва як важливого стабілізуючого чинника в Центрально-Східній Європі. Дослідники намагаються проаналізувати процеси останнє десятиліття ХХ ст. та визначити перспективи українсько-польської співпраці у ХХІ ст., про що свідчить проведення міжнародних наукових семінарів, симпозіумів, конференцій, круглих столів. Протягом 1990-2007рр. Українські та польські наукові центри організували значну кількість наукових конференцій, які по чергово проводилися в Польщі та Україні. Серед багатьох слід виділити такі: «Польща і Україна в новій Європі» (Варшава, 1992 р.) [13], «Українсько-польські відносини в ХХ ст.: державність,

суспільство, культура» (Тернопіль, квітень 1999 р.) [14], «Україна і я — Польща в Східно-Центральній Європі: спадщина і майбутнє» (Київ, 1999) [15], «Роль паризької «культури» в розвитку українсько-польського взаєморозуміння» (Київ, 2000) [16], «Стратегічне партнерство між Україною та Польщею. Подолання фактору посткомунізму. Обмін досвідом демократичних реформ (1991-2001)» (Київ, 2001), «Майбутня перспектива українсько-польського співробітництва у XXI столітті» (Київ, 2001) [17], «Україна-Польща: Шлях до Європейської Співдружності» (Тернопіль, 2002) [18] та ін. Видано збірники матеріалів цих та

інших наукових конференцій, у яких розміщено доповіді, статті, матеріали сотень істориків і політологів України та Польщі, що є вагомим надбанням історіографії. Обмін інформацією, поглядами та оцінками дав змогу визначити сучасний стан дослідження проблеми, узгодити спільні підходи, створити підстави для узгодження розбіжностей і протилежних версій трактування подій і формулювання висновків, що призвело до поступового вироблення спільних позицій з обох сторін.

Також нашу увагу привернула колективна праця науковців Інституту історії НАН України «Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Україна і Європа 1990-2000 рр. [19], присвячений проблемам розвитку міжнародних відносин України з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Грунтуючись на офіційних дипломатичних документах, політичних міждержавних договорах, різноманітних угодах між країнами на урядовому та міжвідомчому рівнях, на основі повідомлень преси про офіційні зустрічі делегацій українського керівництва з офіційними особами відповідних країн, зокрема Польщі, авторський колектив стверджував: у формі історичної хроніки подано широкий масив фактологічної інформації щодо новітніх історичних процесів на субрегіональному рівні, що створює певне підґрунтя для інтерпретації досвіду участі України в сучасній системі європейських міжнародних відносин. Значну увагу в дослідженні приділено розвитку українсько-польських відносин протягом 1990-2000 років.

Робота Л.Д. Східній Європі та їх значенню у зовнішній політиці Української держави дослідник присвятив окрему статтю, опубліковану в журналі «Нова політика» [21]. Науковці Харківського відділення Національного інституту стратегічних досліджень В. Карасьов та Е. Звонков написали ґрунтовну статтю [22], де розкривають особливості сучасної східнопольської політики в контексті польсько-українського стратегічного партнерства. Автори намагаються простежити основні тенденції та фактори формування та розвитку нової польської політики крізь призму геополітичних змін на європейському континенті у зв'язку з розширенням НАТО та ЄС.

Проблеми політичної й соціально-економічної трансформації Польщі і України вивчали В. Дем'янець [23], В. Стругинський [24], Г. Зеленько [25]. Заслужовує на увагу монографія Г. Зеленько «Наздоганяюча модернізація: досвід Польщі та України» [26]. Розвитку українсько-польського партнерства в політичній сфері та економічним аспектам українсько-польського співробітництва дослідниця присвятила окремий розділ у цій праці. Цікавою є також наукова розвідка Л. Васильєвої, де авторка висвітлює політичні, економічні та культурні аспекти українсько-польської співпраці протягом 1990-1991 рр. М. Крикуна «Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів» [27], в якій на основі багатьох нових джерел та інтерпретаційних надбань світової наукової літератури подано історію розвитку Польщі від найдавніших часів до сьогодення. Друга група літератури з досліджуваної нами проблеми — це праці науковців, предметом яких є розвиток українсько-польських відносин сучасності.

Вони, як правило, комплексно висвітлюють політичні, економічні, культурні аспекти українсько-польського співробітництва, а також наголошують на необхідності розвитку повноцінних партнерських українсько-польських відносин як важливого стабілізуючого чинника в Центрально-Східній Європі. Проте є й роботи, які розглядають лише один аспект співпраці: політичний, культурний, науковий чи економічний, серед багатьох досліджень В. Колесника, М. Кучерепа [28], В. Будкіна та С. Петренка [29], І. Винниченко [30], С. Мякушко та А. Ми-

рончук [31], Г. Щерба [32], Я. Ісасвича [33]. За останні роки також з'явилося чимало досліджень, які відображають розвиток українсько-польських відносин у контексті стратегічного партнерства та в процесі розширення НАТО та ЄС. Такий зміст праці П. Чернеги «Українсько-польський діалог у контексті стратегічного партнерства» [34], де автор аналізує досвід налагодження українсько-польського співробітництва з вересня 1989 р. – до травня 1997 р., характеризує окремі договори, укладені в цей період, називає передумови та причини налагодження тимчасового застою та поживлення польсько-української співпраці.

Значний інтерес становлять дослідження Ю. Зайцева [35], в якому дослідник показує появу перших неофіційних контактів між українською опозицією та польським антикомуністичним рухом опору наприкінці 70-х – на початку 90-х років XX ст. Аналізуючи генезис польської антикомуністичної опозиції та руху опору в Україні, він підкреслює, що налагодження тісної співпраці між двома державами є умовою формування цивілізованого демократичного суспільства в умовах загальноєвропейської інтеграції. Ю. Приєжнюк у статті «Особливості розвитку польсько-українського співробітництва за сучасних геополітичних умов» [30] розкриває особливості розвитку польсько-українського співробітництва з 1991 по 1997 рр. У дослідженні показано політичні та економічні відносини, але акцентовано увагу на економічних співробітництві. Автор також висвітлює етапи розвитку українсько-польських відносин і стверджує, що становлення українсько-польських відносин відбувалося в період міжнародної ізоляції України, а Польща виявляла виважену та далекоглядну позицію щодо України [36, с. 36].

Еволюцію українсько-польських відносин з 1990 по 1995 рр. та окремі аспекти політичного та економічного співробітництва між Україною та Польщею розкрито також у спільній праці В. Глебова та Д. Горуна [37]. Нашу увагу привернуло дослідження Т. Зарецької, президента Центру українсько-польських студій [38], яке розкриває політичний аспект українсько-польських відносин протягом 1991-2001 років. Дослідник аналізує основні досягнення в розвитку українсько-польських політичних відносин за десять років незалежності

України. Поділяє тезу про те, що партнерство України з Польщею сьогодні є важливим геополітичним чинником зовнішньої політики та стверджує, що концепція майбутніх українсько-польських міждержавних відносин формувалася під впливом думок видатних діячів сучасності: Е. Гедройця, З. Бжезінського та інших представників польської політичної та державної позиції [38, с. 7].

Цікавою є також стаття Т. Герасимчук [39], у якій розглядаються основні тенденції формування та реалізації стратегічного партнерства між Україною та Польщею. Аналізуючи цей процес, автор виділяє декілька етапів розвитку українсько-польських відносин, показує основні міждержавні механізми стратегічної співпраці, що існують в Україні та Польщі. Проблеми становлення та розвитку українсько-польських відносин, пошуки свого місця для обох держав у нових геополітичних координатах та важливість поглиблення двосторонньої співпраці між нашими державами розглядає у своїй розвідці С. Стоєцький [40].

Простежуючи ідеологічні та політичні передумови формування двосторонніх відносин у новітній час, роль незалежної України в історії польської політичної думки ХХ ст., дослідник зазначає, що важливим чинником цього нелегкого процесу є визнання незалежності України українською державою польською політичною та інтелектуальною елітою. У статті С. Пирожкова та А. Крамаревського «В контексті спільної архітектури безпеки» [41] також подано короткий огляд подій непростой історії українсько-польських відносин, зроблено спробу оцінити етап відносин на сучасному етапі та в загальному вигляді визначити їх можливий розвиток у найближчому майбутньому з урахуванням політичних та економічних реалій.

Спільна стаття Д. Васильєва та Л. Чекаленко [42] висвітлює українсько-польські відносини сучасності за традиційною схемою, виокремлюючи політичні, економічні та культурні аспекти. Ця праця має узагальнюючий характер, автори досліджують українсько-польські відносини на тлі відносин цих держав з міжнародними політичними та економічними інституціями; також запропоновано окремі хронологічні етапи сучасних українсько-польських відносин.

Нові тенденції у відносинах між Україною та Польщею на початку XXI ст. продовжувала досліджувати Л. Чекаленко у своїй науковій розвідці [43]. Вона вважає, що об'єктивна реальність вимагає тісної співпраці між двома державами, яка гарантує їм безпеку, поглиблення політичного діалогу, розширення торгівлі з підтримкою процесу регіональної інтеграції. Українсько-польські відносини в контексті розвитку міжнародних відносин у центральноевропейському регіоні та особливості нової геополітичної архітектури об'єднаної Європи досліджували Б. Парахонський [44], Н. Житарюк [45], В. Трегобчук, В. В. Трегобчук, В. С. Шевченків [44], Н. В. Житарюк [45], В. С. Олексійович, Л. Токар, Л. Гайдукова, Т.

Александрової та ін. Усі ці роботи мають загальний характер і мають спільні риси.

У них автори висвітлюють загальну геополітичну ситуацію після закінчення холодної війни та розпаду СРСР, роль і місце України та Польщі в новій Європі, перспективи розвитку європейського регіону в цілому та обидві держави зокрема.

М. Жулинський у праці «Україна і Польща: перспективи пошуку справжньої Європи» [46] зазначає, що Польща намагається всебічно сприяти Україні у прискоренні політичних та економічних перетворень останньої з метою входження до світової спільноти як суб'єкта геополітики й активно пропонує себе в ролі своєрідного мостового механізму, який формально виведе Україну до Європи [46, с. 144]. А. Малиновська у своїй статті [47] також розкриває геополітичні аспекти стратегічного партнерства України та Польщі, оцінює національні інтереси та пріоритети сторін у контексті євроінтеграції. Заслугують на увагу й інші наукові дослідження, присвячені українсько-польським відносинам на тлі відносин цих держав із міжнародними політичними та економічними інституціями.

Суттєвими в цьому плані є статті С. Павленка [48], де він аналізує українсько-польські відносини в контексті євроінтеграції, розкриває важливість поглиблення двосторонніх відносин, особливо після вступу Польщі до НАТО та ЄС як важливого чинник підтримки Польщею інтересів України в розширеній Європі.

Порушує питання вдосконалення існуючих організаційно-правових механізмів реалізації українсько-польського стратегічного партнерства та можливі наслідки для розвитку українсько-польських відносин після вступу Польщі до ЄС. Дослідженню наслідків для України вступу Польщі до Європейського Союзу присвячено також дослідження С. Онуфріва [49].

Автор порушує актуальну для України тему запровадження Польщею візового режиму. Крім того, дослідник стверджує, що сучасна стереотипна парадигма поляка у свідомості українців перейшла від негативної до нейтральної, а в нових умовах зближення обох держав незабаром набуде позитивного змісту.

Проблему українсько-польських відносин на тлі євроінтеграції розглядає у своїй статті Я. Матійчик [50]. Пропольський напрям політики України автор називає визначальним та обґрунтовує підстави та практичні інтереси українсько-польської співпраці. У статті автор пропонує свої можливі шляхи політичної та економічної співпраці між Україною та ЄС.

Проблему розвитку українсько-польського партнерства в контексті членства Польщі в НАТО та ЄС аналізує у своїй розвідці згадана Г. Зеленько [51]. Дослідник також вважає, що Польща стала надзвичайно важливою та однією з пріоритетних областей зовнішня політика в нових для України геополітичних умовах.

Одним із найважливіших стимулів українсько-польського партнерства є спільність зовнішньополітичних цілей і пріоритетів, проте, на її думку, зі вступом Польщі до ЄС активність українсько-польського партнерства згасає, оскільки Польський кордон набуде ознак лінії, що розділяє Європу та Росію.

1.3. Методологія дослідження

Методологія є своєрідним інструментом у вивченні поставлених питань.

Методологічною основою дослідження є система наукових поглядів і методів пізнання, спрямованих на всебічне висвітлення подій у країнах-акторах

міжнародних відносин; на об'єктивне відтворення та аналіз історичних реалій, пов'язаних з предметом дослідження.

При написанні даної роботи були використані наступні методи дослідження. При обробці зібраного матеріалу використовувався аналіз і синтез.

При представленні матеріалів щодо двостороннього співробітництва в економічній, політичній та соціальній сферах; логіко-структурним методами – дослідити зародження українсько-польського співробітництва; порівняння – при описі внутрішнього стану держав; метод узагальнення – при написанні висновків.

При визначенні історичного процесу розвитку використовувався метод

періодизації. За допомогою статистичного методу узагальнено показники, що демонструють аспекти українсько-польської співпраці. Здійснено контент-моніторинг з метою аналізу основних напрямків двостороннього співробітництва між

Україною та Польщею з метою визначення можливості такого співробітництва.

Особливу увагу науковці приділили вивченню міждержавних відносин між Україною та Польщею. З часом значно зростає кількість публікацій істориків, політологів, економістів, юристів, присвячених різним аспектам українсько-польських відносин. Накопичився значний масив різножанрової літератури.

Вона потребувала аналізу, систематизації та творчого переосмислення, вивчення

досягнень і недоліків, перспектив подальших досліджень. Накопичена історіографія сприяє накопиченню історичних знань, розумінню ступеня наукової обґрунтованості українсько-польських відносин останніх днів, з'ясування достовірності та об'єктивності знань з досліджуваної проблеми. Проведення наукового дослідження обраної нами проблеми, пов'язаної зі встановленням нового світового порядку, складним рівнем відносин між Україною та Польщею на

шляху до ЄС та НАТО, неможливо навіть уявити без опрацювання та раціонального використання понятійно-категоріальний апарат. Найбільше це здатне оновити «термінальну систему», за визначенням відомого дослідника історіографії

І. Колесника [52, с. 24]. Теоретико-методологічний інструментарій, таким чином, є взаємозалежним комплексом поєднання наукових методів, принципів і підходів до історичного дослідження.

Слід зазначити, що дослідження еволюції міжнародної діяльності України є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки дозволяє не лише реально оцінити її стан, а й виявити недоліки та прорахунки, основні тенденції та можливості для її розвитку з іноземними державами в політичній, економічній, культурній та гуманітарній сфері. Тому з науково-теоретичної точки зору актуальним є цілісний аналіз сучасної вітчизняної історіографії зовнішньої політики та відносин з іноземними державами. Такий методологічний підхід дасть змогу оцінити її становлення, розвиток, сучасний стан та висвітлення основних тенденцій розвитку та перспектив співробітництва наших народів в українській історичній науці.

Дослідження процесу формування та розвитку нової моделі українсько-польських двосторонніх відносин дає змогу усвідомити нерозривність зв'язку історичної науки з розвитком національних суспільств, з'ясувати сутність нового бачення історії, суспільно-політичних перетворень у кожній із держав. Такий методологічний підхід потребує неупередженого аналізу українсько-польського співробітництва, визначення концептуальних засад його реалізації, пошуку шляхів наближення України до рівня системи геополітичних координат безпеки та стабільності у світлі стандартів Конвенції Європейського Союзу і НАТО [53, с. 153].

Основою українсько-польського співробітництва 1990-х рр. були міждержавні економічні відносини. Міждержавні економічні зв'язки фахівець М. Дудченко визначав як процес створення системи економічних зв'язків між національними господарствами різних країн, заснованих на міжнародному поділі праці. З розвитком міжнародних економічних відносин посилюються взаємозв'язки і взаємозалежність економік держав. Чинниками такого розвитку є науково-технічний прогрес, лібералізація законодавства, глобалізація економіки [54, с. 104].

Предмет дослідження зумовив розгляд відносин між Україною та Республікою Польща в різних аспектах із застосуванням у роботі загальнонаукових та спеціально-наукових методів.

Системний метод у поєднанні з проблемно-хронологічним та структурно-функціональним сприяв розкриттю українсько-польських контактів як невід'ємного сегменту міжнародних відносин. Вони також були необхідні для відтворення динаміки розвитку та висвітлення основних аспектів співпраці. Завдяки таким методам визначено хронологічні та змістовні відмінності процесів залучення України до європейської та атлантичної інтеграції, у тому числі більший чи менший вплив польського чинника. Інституційний метод став корисним для визначення інститутів, які реалізовували процес співробітництва країн у міждержавних відносинах, інтеграційних процесах. А саме, роль міжурядових експертних рад, дорадчих комісій, їх вплив на міжрегіональне співробітництво; міжнародними організаціями (Європейська комісія, ОБСЄ, EUBAM та ін.), які сприяли поглибленню міжурядових контактів. Визначено також представників інституцій (дипломати, державні службовці, місцеве самоврядування), які вплинули на розвиток відносин.

Дотримання методу аналізу та синтезу дало змогу поєднати інформацію з широкого кола історичних джерел, сформулювати цілісне знання про українсько-польські двосторонні відносини. Проаналізовано документну базу та її науковий розвиток. Важливо розуміти сучасні виклики співпраці між країнами в різних сферах. Тому при розгляді проблемних аспектів відносин аналізувалися суб'єктивні та об'єктивні причини виникнення конфліктних ситуацій, цілі та інтереси міжнародних відносин.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

Для встановлення перебігу різноманітних процесів у співпраці між Польщею та Україною, накопичення та аналізу статистичних джерел використано специфічний історико-статистичний метод.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ
ВІДНОСИН ПІСЛЯ 1991 РОКУ

2.1. Передумови формування і сучасний стан польсько-українських

ВІДНОСИН

Одразу зазначимо, що сьогодні одним із найважливіших векторів сучасного розвитку України є її активна політика у двосторонніх відносинах з провідними державами Європи. Ця політика відкриває шлях до визнання її європейської ідентичності та створює широкі можливості для міжнародного співробітництва на взаємовигідній основі. Ніхто не сумнівається, що Польща сьогодні була і залишається одним із стратегічних партнерів і вірних союзників у двосторонніх відносинах для України, адже мільйони українців вже без проблем проживають, працюють і навчаються у згаданій державі. Крім того, вони погоджуються з дослідниками, що «зміцнення стратегічного партнерства з Польщею сприяє реалізації європейського вибору України» [55, с. 269].

У свою чергу, слід зазначити, що, з іншого боку, поляки також зацікавлені в територіальній цілісності, незалежності та європейській орієнтації України. Загалом нинішня співпраця між Польщею та Україною «включає амбітну надію сприяти поверненню Європи до її історично визначених кордонів, подолання притаманного другій половині XX ст. розкол континенту» [56, с. 53].

У зв'язку із зазначеним особливо актуальним є аналіз особливостей налагодження двосторонніх відносин між Україною та Республікою Польща.

Перш за все, слід зазначити, що наприкінці 1980-х років як Польща, так і Україна вступили в якісно новий етап суспільно-політичного розвитку. Зокрема, у грудні 1990 р. у Польщі відбулися загальнонаціональні президентські вибори, на яких остаточно підтвердила свою перемогу колишня опозиційна «Солідарність». Зокрема, її лідер Лех Валенса переміг у другому турі виборів іншого кандидата, одного з лідерів ПНР і Польської об'єднаної робітничої партії

В Ярузельського Вибір польського народу означав також остаточний крах військово-політичної основи соціалістичного табору – Організації Варшавського договору. Майже одночасно припинили свою діяльність Рада Економічної Взаємодопомоги та інші установи економічного співробітництва країн соціалістичного табору [57, с. 165].

У свою чергу, Україна також вступає в новий етап свого розвитку, адже саме в серпні 1991 року було проголошено незалежність України. Отже, історичний генезис сучасних українсько-польських відносин починається вже 2 грудня 1991 року, коли Республіка Польща першою у світі офіційно визнала державну незалежність України, а вже 4 січня 1992 року дипломатичні відносини були встановлені між нашими державами.

Загалом у розвитку відносин між незалежною Україною та Республікою Польща можна виділити такі шість періодів:

- 1992-1993 рр. - налагодження контактів, відкриття України для польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, спільне вивчення можливостей партнерства;

- 1993-1999 рр. – розвиток міжвідомчих зв'язків та договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства;

- 1999-2003 рр. – наповнення реальним змістом українсько-польського стратегічного партнерства, яке стає важливою складовою основних цінностей європейської спільноти. Польща разом із вирішенням завдань вступу до ЄС та НАТО сприяє зближенню з ними України, стає «порадником» у реалізації євроатлантичних та євроінтеграційних прагнень нашої держави;

- 2004-2010 рр. - основним аспектом двосторонніх відносин стали політичні консультації, спрямовані на підготовку України до вступу в ЄС та приєднання до Шенгенської зони;

- 2010-2014 рр. - послаблення відносин між Україною та Польщею через зближення відносин між Україною та Російською Федерацією;

- з 2014-2022 рр. – сучасний етап у відносинах між Україною та Польщею, пов'язаний з підтримкою Польщею України у війні з Російською Федерацією та підтримкою України в питаннях інтеграції до ЄС і НАТО [58, с. 329].

Проте безпосередньо для дослідження особливостей налагодження двосторонніх відносин між Україною та Республікою Польща, на нашу думку, найважливішим є дослідження початкового етапу становлення відповідних відносин.

Варто зазначити, що відносини між Україною та Польщею починають формуватися ще в період до проголошення незалежності, тобто в період перебування

України у складі Радянського Союзу, що не можна включати в періодизацію

українсько-польських відносин, враховуючи, що України на той час не було.

моменту повноправного суб'єкта міжнародних відносин. Проте резолюція Сенату Польщі від 27 липня 1990 р. про проголошення Україною 16 липня 1990 р.

Декларації про державний суверенітет яскраво засвідчила швидкий прогрес у

польсько-українських відносинах. У згаданому документі, зокрема, зазначається: «Поляки, які вважають своєю головною цінністю свободу і незалежність

Батьківщини, добре розуміють, що переломна точка в історії України – сусіда, з яким вони хочуть жити як рівні і близькі. народів, а також розвивати співробітництво в усьому» [59, с. 170].

Водночас пізніше, а саме 3 серпня 1990 р., Сенат Польщі прийняв спеціальну заяву, в якій дав політичну та моральну оцінку акції «Вісла». У цій заяві зазначалося, що «комуністична влада, розпочавши ліквідацію відділів

УПА, водночас проводила примусове переселення осіб, переважно української

національності. Протягом трьох місяців близько 150 тисяч людей були виселені

з різних місць, позбавлені майна, будинків і святинь. Багато років їм не дозволяли повернутися, а потім усіляко ускладнювали повернення. Відповідно, Сенат

Республіки Польща засуджує характерну для тоталітарних режимів акцію

«Вісла» і намагатиметься компенсувати образи, які з неї випливають» [60, с. 91].

А невдовзі, а саме 13 жовтня 1990 р. у Києві міністр закордонних справ Республіки Польща Кшиштоф Скубішевський та міністр закордонних справ РРФСР А. М. Зленько підписали Декларацію про принципи та основні напрями

розвитку україно-польських стосунків. У статті 3 цієї Декларації говориться: «Українська Радянська Соціалістична Республіка і Республіка Польща не мають одна до одної територіальних претензій і в майбутньому не висуватимуть таких претензій. Державний кордон, що існує між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Республікою Польща... сторони вважають непохитним тепер і в майбутньому і вважають це важливим елементом миру і стабільності в Європі.

Таким чином, обидві держави пообіцяли поважати права неповнолітніх громадян на своїй території та сприяти покращенню їхнього становища. Декларація ще раз підтверджувала історичні та етнічні зв'язки між Польщею та Україною, містила згадку про «етнічну та культурну спорідненість польського та українського народів» [61, с. 15].

У перспективі слід зазначити, що одразу після здобуття Україною незалежності та отримання державами Центрально-Східної Європи політичної свободи після розпаду СРСР та Східного блоку почався активний процес формування нової моделі відносин між державами як незалежними і почалися рівні партнери. Польща, яка ще в 1989 р. обрала прозахідну політичну стратегію і на момент підписання Договору з Україною була асоційованим членом ЄС (16 грудня 1991 р. Польща підписала Європейський акт), розуміла геополітичну важливість незалежної України [62, с. 39].

Водночас, незважаючи на підтримку керівництва Польщі, польська політична еліта Польщі неоднозначно оцінила проголошення незалежності нашої держави. З одного боку, факт визнання Польщею (першою у світі) результатів Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року добре відомий і відзначається з різних приводів. З іншого боку, в офіційній реакції уряду Я. Белецького досить виразною була стурбованість наявністю в Україні потужного військового арсеналу, в тому числі ядерного, успадкованого від СРСР. Зокрема, вже в поглядах представників польських політичних еліт на початку 1990-х рр. домінували мотиви загрози для Польщі у зв'язку з появою незалежної України [63, с. 65].

У свою чергу, у перспективі чітко простежується готовність Польщі будувати та розвивати стратегічно орієнтовані відносини з Україною лише як без'ядерним суб'єктом міжнародного права. Зникнення Радянського Союзу з історичної арени, що призвело до появи чотирьох нових сусідів на сході Польщі, відкрило широкі можливості для реалізації стратегічних зовнішньополітичних завдань, основою яких повинні бути європейські та євроатлантичні інтеграція. У нових умовах зовнішньополітична доктрина Республіки Польща наголошувала на позитивному значенні незалежності пострадянських держав, трактуючи її як один із факторів незалежності та безпеки Польщі. Хоча Польща намагалася залишатися неупередженою щодо конфліктів на пострадянському просторі, занепокоєння щодо існування в Росії «сил, які прагнуть реконструювати колишній імперський порядок» було офіційно відображено^[64].

Формування новітніх польсько-українських відносин відбувалося в період міжнародної ізоляції молоді Української держави, спричиненої наслідками розпаду Радянського Союзу – вихід України на міжнародну арену було прийнято польським керівництвом. Тому ми погоджуємося з поглядами науковців, що цілком природно, що атмосфера польсько-українських відносин на початку 90-х років була сповнена ентузіазму. Польща була першою державою, яка визнала незалежність України 2 грудня 1991 року. Проте безпосередньо водночас зазначимо, що, незважаючи на численні історичні конфлікти, які потребували вирішення, країни підписали 18 травня 1992 року у Варшаві Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво. Проте польські політики зберігали певну дистанцію у відносинах з Україною з огляду на Росію.

Слід зазначити, що згаданий польсько-український договір був важливим елементом не лише в геостратегічному вимірі двох країн, а й у двосторонніх відносинах. Іноді його також називають конституцією польсько-українських відносин. Для Польщі Договір означав зміцнення незалежності України, отримання союзника в Європі на протипагу Росії. Україна ж бачила в Польщі свого посла на шляху до Європи, розглядаючи Договір як альтернативу чи посилення

своїх позицій у відносинах з Росією. Укладення Договору певною мірою залежало від стану відносин двох країн з Росією. Про це свідчить також зміна умов підписання цього Договору польською стороною, яка в весни 1992 року вела переговори з Росією щодо дати виведення російських військ з території Польщі.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що українсько-польські відносини почали формуватися паралельно з набуттям Україною незалежності. Польща була однією з перших східноєвропейських держав, яка почала інтенсивно розвивати договірно-правову базу двосторонніх відносин з

Україною та першою визнала незалежність України 2 грудня 1991 року. Наприкінці минулого століття Польща вперше час підтримував Україну як самостійну і незалежну державу в її сучасних кордонах загалом – резервації. Польські лідери свідомо хотіли, щоб Республіка Польща першою визнала незалежну Україну, символізуючи тим самим відкриття нової сторінки в польсько-українських відносинах.

Найсильнішими зовнішніми чинниками, які пов'язували на формування політики Польщі у відносинах України у 1980-1990-х роках, були об'єднання Німеччини та розпад СРСР. Ці процеси зумовили бажання польських лідерів використовуватись історичним шансом, і назавжди вийти із-під опіки Росії, не до-

пустивши при цьому російсько-німецького союзу, який міг би знову загрожувати Польщі. Фактично саме на початковому етапі відносин між Україною та Польщею закладалися фундаментальні послання для подальшого конструктивного розвитку українсько-польських відносин, які дозволили їм позначитися на ви-

ході, і стратегічного партнерства, і зрештою зробили Польщу стратегічним партнером України і навпаки, як в економічній, так і в політичній площині. Переходячи до дослідження розвитку відносин між Україною та Польщею, вже після етапу їх формування слід зазначити, що на іншому етапі розвитку українсько-польських відносин зв'язується з президентством Л. Кучми та О. Квасньовського.

Зокрема, стрімкий прорив у двосторонніх відносинах стався 1996 року.

Наразі Україна несподівано змінив свою (попередньо негативну) позицію щодо ширення НАТО за рахунок країн Вишеградської четвірки та наголосила,

що вступ Польщі до альянсів корисний для безпеки Центральної Східної Європи, в частині та для України, а також закликав підтримувати європейські стремління України. Коли цей новий проєвропейський курс української політики було підтверджено під час візиту президента Л. Кучми до Республіки Польща у червні 1996 р., важливим пунктом для польської політики стало залучення України до Польщі та Європи: підтримка польським правителем членства України в Центральноєвропейській ініціативі та участі Президента Кучми у самітній організації в Ланьцуті (1996), що сприймалося як символічне приєднання України до Центральної Європи [65, с. 165].

У подальшому розвитку двосторонніх українсько-польських відносин (які після підписання президентами обох держав – Л. Кучмою та О. Квашевським – Сучасної заяви «До розуміння та об'єднання» у травні 1997 р. вийшли на рівень стратегічного партнерства). Так, другої половини 90-х років українсько-польські відносини в політичній площині почали приймати ознаки стратегічного партнерства, тобто це відносини між державами, які охоплюють кілька важливих сфер співробітництва і мають довготривалий характер. Умовною датою офіційного оголошення виходу українсько-польських відносин на рівень стратегічного партнерства вважається 1996 рік.

Так, наприклад, раніше, у березні 1994 року написав Декларацію міністерств закордонних справ України та Польщі про засади формування українсько-польського партнерства, де вони вперше на міждержавному рівні оголосили про стратегічне значення українсько-польських зв'язків і зобов'язувалися розвивати їх у майбутньому [66, с. 150]. Водночас уже з середини 90-х років Польща стала називатися адвокатом України в Європі. Починаючи з 1995 р., Варшава виступила в ряді ініціатив щодо Києва: у 1995 р. підтримувала курс України на набуття членства у Центральноєвропейській ініціативі, тоді вже захищала інтереси України та в питаннях входження до Ради Європи (вересень 1995 р.). Надані цілеспрямований розвиток польсько-українського дипломатичного конструктивізму дозволив Україні заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу першого із США та відомими державами Європи.

При цьому слід зазначити, що у Стратегії національної безпеки Польщі задекларовано підтримку Варшавської євроатлантичних устремлінь України, зокрема, в рамках тривалості політики відкритих дверей в НАТО. Крім того, зазначається, що польсько-українське співробітництво має сприяти закріпленню вагової ролі України в європейській політиці безпеки. Слідє відзначити, що за час офіційного візиту міністра закордонних справ Броніслава Геремека до України 15-16 вересня 1998 р. сторонами було досягнуто домовленості про інтенсифікацію спільних дій, щоб уникнути можливих негативних наслідків розширення ТАК. Також вищезгадане міністерство у частині, зазначено, що його держава і надалі підтримуватиме інтеграційні прагнення Української держави, в частині, у питанні набуття статусу асоційованого члена ТАК. Наприкінці березня 1999р. у Варшаві склалося перше засідання українсько-польської конференції з питань європейської інтеграції [67, с. 107].

На третьому етапі українсько-польських відносин, починаючи з 1999 року, Республіка Польща відкрито демонструвала свою зацікавленість у змінненні незалежності та розвитку добросусідських відносин з Україною в контексті геополітичного розподілу Схід-Захід, бажаючи при цьому бачити свій кордон не як західний, а як східний кордон України, то є поруч із Росією. Водночас для зовнішньої політики України Польща стала локомотивом європейського вектору розвитку та сполучною ланкою з Європою та Заходом.

Таким чином, доводиться констатувати, що між Україною та Польщею склалася точка зіткнення в реалізації національних інтересів обох держав у зовнішньополітичній сфері, яка стала основою двостороннього співробітництва в майбутньому.

Слід зазначити, що після «помаранчевої революції», яка підтримала Польщу, відносини між Україною та Польщею були інтенсивними. У 2005 році Олександр Квасневський десять разів зустрічався з Віктором Ющенком. Він намагався підкріпити переконання українського президента про користь співпраці та інтеграції із західними структурами. У січні 2005 року з ініціативи польських євродепутатів Європарламент ухвалив резолюцію, в якій закликав усі

інституції ЄС змінити свою політику щодо України. Крім того, вона також отримала право подати заявку на членство в ЄС. У лютому того ж року завдяки полякам Ющенко зустрівся в Брюсселі з лідерами країн НАТО. У липні за участю президентів України та Польщі відбулося відкриття цвинтаря львівських орлят.

У серпні Ющенко був одним із почесних гостей на святкуванні 25-ї річниці підписання серпневих угод у Гданську та виникнення «Солідарності». Також відбулися численні зустрічі на рівні прем'єр-міністрів та міністрів закордонних справ [68, с. 33].

Однак найбільшого успіху у відносинах було досягнуто, коли було зроблено спільну заявку на проведення УЄФА Євро 2012. У результаті у 2007 році обидві країни отримали право спільного проведення Чемпіонату Європи з футболу 2012, що стало великою перемогою для обох країн у зміцненні відносин.

Однак зміна глав держав у 2010 р. (президентом України став В. Янукович, Польщі — Б. Комаровський) дещо скоригувала зовнішню політику країн. Зокрема, зближення України та Російської Федерації дещо негативно вплинуло на відносини із західними країнами загалом і з Польщею зокрема. Водночас в урядовому документі «Пріоритети зовнішньої політики Польщі 2012-2016» (березень 2012 р.) Україна продовжує називатися стратегічним партнером, усі зовнішні відносини з нею відіграють важливу роль.

Водночас наприкінці 2013 – початку 2014 років в Україні відбулася нова знакова подія – Революція Гідності, яка докорінно змінила суспільно-політичну ситуацію в державі. Внаслідок революційних подій владу також змінив В. Янукович, який у прямому сенсі цього слова зрікся влади і втік до Ростова. З цього моменту починається новий етап у відносинах між Україною та Польщею, пов'язаний з підтримкою Польщею України в конфлікті з Російською Федерацією.

Зазначимо, що на всіх міжнародних майданчиках Польща засуджує російську агресію проти України, займає тверду позицію на підтримку територіальної цілісності та суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах, відстоює звільнення політв'язнів Кремля та послідовно підтримує ЄС санкційну

політику проти Росії. м. Севастополь та окремі райони Донецької та Луганської областей

Зокрема, Україна та Польща активно співпрацюють у питаннях енергетичної безпеки та диверсифікації джерел енергопостачання, кібербезпеки, військово-технічної та оборонної сфер. Підтримується тісний діалог і співпраця в культурно-гуманітарній сфері. Вагомий внесок у зміцнення відносин між двома державами робить українське суспільство в Польщі та польське суспільство в Україні [69, с. 43].

Водночас активно розвивається торгово-економічне співробітництво. На кінець 2019 року рівень товарообігу між Україною та Республікою Польща становив 8,03 млрд доларів. США на 6,7% порівняно з 2018 роком. Триває тенденція до подальшого зростання обсягів двосторонньої торгівлі з Польщею. Крім того,

зазначаємо, що Україна залишається пріоритетною країною, яка отримує допомогу на розвиток від польської держави. У період 2014-2019 рр. Уряд Республіки Польща, використовуючи свої інструменти багатосторонньої та двосторонньої допомоги, надав Україні гуманітарну допомогу на загальну суму близько 8,4 млн дол. США. В рамках Програми співробітництва для розвитку Республіки Польща на 2016-2020 рр. Реалізовано 36 проектів на загальну суму близько 5,4 млн дол.

США.

Також сьогодні активно розвивається міжрегіональне співробітництво, а також співпраця у сфері освіти, науки, культури, молодіжні обміни. Як наслідок, сьогодні між Україною та Польщею функціонує більше десяти важливих двосторонніх інституційних механізмів [70, с. 59].

Зазначимо, що станом на кінець 2019 року в Україні та Польщі працює понад 400 спільних підприємств, у тому числі в таких галузях, як машинобудування, легка промисловість, харчова промисловість, спільні підприємства в аграрному секторі тощо. Також продовжується культурна та наукова співпраця. Пріоритетом для українських абітурієнтів, аспірантів, науковців традиційно залишається Польща, де діє низка грантових та стипендіальних програм, таких як «East Studios», «Стипендія для молодих науковців», «Стипендія імені К. Скубішевського».

В Україні в останнє десятиліття активно розвивається полоністика, центрами якої стали Львів, Тернопіль, Київ, поглиблюється співпраця з провідними університетами Польщі. Можна згадати й військову співпрацю, до речі, не лише в рамках

військової допомоги Польщі, а й у створенні спільної литовсько-польсько-української військової бригади. Тобто очевидних і потенційних поворотів, які б

зблизили обидві держави, досить багато. Але лише взаємні поступки та усунення гострих кутів в історичних та гуманітарних суперечках будуть правильною за-

порукою взаєморозуміння та співпраці. Україні в якомусь сенсі і важко, і легко

за результатами президентських виборів у Польщі. Складність у тому, що якби переміг ліберал Тшаковський, швидше за все, Варшава сама зробила б крок впе-

ред до нормалізації відносин з Києвом. Хоча треба констатувати, що Україна вже знає, чого очікувати від Дуди та польських правих, а останні ініціативи Польщі. України та Литви щодо створення т. зв. «Люблінський трикутник» вкотре пока-

зав, що політичний діалог між Києвом і Варшавою все ще розвивається і має всі шанси на прогрес [71, с. 33].

У сучасних умовах у відносинах з Республікою Польща виробляється модель відносин України з розширеним ЄС. Зокрема, українсько-польське співробіт-

ництво характеризується динамічним поступальним розвитком, що зумовлено збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, глибокими істо-

ричними та культурними зв'язками. Міждержавні відносини характеризуються високою інтенсивністю двостороннього діалогу як на найвищому, так і на регіо-

нальному та місцевому рівнях, зростанням гуманітарних контактів та розгалуженою мережею постійних консультаційних механізмів двостороннього співробіт-

ництва. Це й не дивно, адже протягом 2014-2020 років на заробітки до Польщі виїхало, можна сказати, мільйон українців. Тому співпраця між цими державами на сьогодні набуває особливого значення [72, с. 59].

Отже, можна зробити висновок, що станом на 2020 рік договірно-правова база між Україною та Республікою Польща включає 144 чинні міжнародні договори та регулює переважну більшість сфер українсько-польського співробітництва, а також забезпечує належний розвиток двостороннього співробітництва на рівні

стратегічного партнерства. Протягом майже тридцяти років відносин між незалежною Україною та Польщею між цими державами сформувалася дуже гоміздка нормативно-правова база. Нормативно-правовою базою, яка є основою для формування українсько-польських відносин та їх комплексного аналізу, є «Декларація про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин», «Договір між Україною та Республікою Польща» про добросусідство, дружні відносини та співпрацю», «Спільна заява Президента України та Президента Республіки Польща», «Спільна заява Президентів України та Республіки Польща «До порозуміння та єдності», «Декларація міністрів закордонних справ Республіки Польща та України про засади формування польсько-українського партнерства», а також ряд інших угод між українським та польським урядами в різних сферах суспільного життя. Також у результаті дослідження було зроблено висновок, що у розвитку відносин незалежної України та Польщі можна виділити шість періодів: 1) 1992-1993 рр. спільне вивчення можливостей партнерів; 2) 1993-1999 рр. - швидкий розвиток міжвідомчих зв'язків і нормативно-правової бази, а також висунання двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства; 3) 1999-2003 рр. - наповнення українсько-польського стратегічного партнерства реальним змістом, яке стає важливою складовою основних цінностей європейської спільноти в цілому та активна підтримка Польщею євроінтеграційного курсу України; 4) 2004-2010 рр. - основним аспектом двосторонніх відносин на цьому етапі були політичні консультації, спрямовані на підготовку України до вступу в ЄС, НАТО та приєднання до Шенгенської зони; 5) 2010-2014 рр. - послаблення відносин між Україною та Польщею через зближення відносин між Україною та Російською Федерацією; 6) з 2014 року до сьогодні - сучасний етап у відносинах між Україною та Польщею, пов'язаний з підтримкою Польщею України в конфлікті а тепер у війні з Російською Федерацією та підтримкою України в питаннях інтеграції до ЄС та НАТО.

2.2. Основні напрями польсько-українського співробітництва

2.2.1. Особливості польсько-українського економічного співробіт-

ництва

Політичні еліти Польщі та України спочатку відзначали важливість економічних контактів для розвитку добросусідських відносин, тим паче, що після 1991 р. Польща була другим торговим партнером України після СНД. Правовою основою економічного співробітництва після здобуття Україною незалежності стала Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про торговельно-економічне співробітництво, підписана у Варшаві 4 жовтня 1991 р. Польща та Україна висловили одна одній принцип найбільшої допомоги щодо зборів, податків і формальностей, пов'язаних з імпортом і експортом товарів і послуг. Зважаючи на вступ Польщі до ЄС, ця угода закінчилася 30 квітня 2004 року.

У документі найвищого рангу про співробітництво між обома державами – Договорі між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18 травня 1992 р. у ст. 7 містяться положення про те, що «сторони сприятимуть взаємовигідному економічному співробітництву, включаючи торгівлю, яка базуватиметься на ринкових принципах ... з урахуванням захисту інвестицій, технологій, авторських і патентних прав, запроваджуватиме відповідне міжнародно-правове регулювання в сфері кругообігу капіталу, руху робочої сили, товарів і послуг. Також було вирішено обмінятися досвідом та взаємну підтримку у процесі створення та розвитку ринкової економіки та співпраці на прикордонних територіях. У лютому 1993 р. у Кракові відбувся Українсько-польський економічний форум, під час якого було створено Українсько-польську змішану комісію з питань торговельно-економічного співробітництва (перше засідання відбулося у березні 1993 р.). 4 березня 2005 р. у Києві було підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про економічне співробітництво, яка передбачала активізацію двосторонніх економічних відносин у сфері інвестицій, інновацій та фінансування економічних проєктів, розвиток транспортної інфраструктури та

енерготранспортних систем, розвиток міжрегіонального економічного співробітництва. На основі угоди створено українсько-польську Міжурядову комісію з питань економічного співробітництва, завданням якої є підготовка пропозицій щодо подальшого розвитку економічного співробітництва, визначення

обмежувальних проблем та пропонування відповідних заходів для усунення перешкод. Комісія є найважливішим механізмом підтримки економічного співробітництва. У його рамках створені робочі групи з питань торгівлі та інвестицій, співробітництва в паливно-енергетичному комплексі, туризму, фінансових ринків, транспорту, стандартизації сільського господарства, ветеринарії,

геопросторової інформації, співробітництва у використанні космічного простору. Перше засідання Комісії відбулося в Києві 15 листопада 2006 року, останнє – 29 квітня 2021 року. Перебри між засіданнями були наслідком охолодження політичних відносин між двома країнами. З 2014 року діє Угода про асоціацію (УА) між Україною та ЄС, а з 1 січня 2016 року – Угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС (DCFTA – Deep and Comprehensive Zone free

торгівлі, яка визначає рамок економічного співробітництва між Польщею та Україною [73, с. п'ятдесят].

З 2016 року найважливішим торговим партнером України є Європейський Союз, а не Росія. Польща для України є найбільшим ринком збуту серед країн Європейського Союзу та другим торговим партнером після Німеччини (серед країн ЄС). Розвиток економічних відносин, поступове збільшення товарообігу між Польщею та Україною, розмір українського ринку, паритет купівельної спроможності ринків України та Польщі, ступінь взаємодоповнюваності їхніх економік, а також розташування на перехресті транспортних коридорів північ-південь і схід-захід створюють потребу в міжурядових і міжгалузевих нормативно-правових актах, що стосуються чітко визначених сфер у рамках економічного співробітництва (на сьогодні підписано близько 150 двосторонніх документів, які регулюють відносини між Польщею та Україною).

Україна та Республіка Польща є ключовими стратегічними партнерами, з якими можна спостерігати діалог обох сторін, взаємовигідну співпрацю. Як

підтверджено численними внутрішніми та зовнішніми дослідженнями, Польща є чудовим напрямком для інвестицій та розвитку бізнесу. Останній рейтинг Global Best for Invest 2019 займає п'яте місце після Китаю, Німеччини, Великобританії та Індії. П'ята також Польща за вартістю нових інвестицій. Підтримка

інновацій Польща є чудовим місцем для підприємців-новаторів, враховуючи широкий спектр прискорених програм, масштабних програм для стартапів, субсидій. Особлива увага приділяється стартапам, розташованим у східній частині країни, де програми більш прибуткові, оскільки ця частина країни менш розвита,

ніж західні регіони. Фінансування включає послуги з аналізу експортних можливостей компанії, вибору цільових ринків і розробки бізнес-моделі інтернаціоналізації (концепція виходу на ринок).

Дії, що ведуть до реалізації цієї моделі, також обробляються цією програмою. Значна підтримка та довіра з боку інституцій ЄС: лідери ЄС погодили фонд

реабілітації у розмірі 750 мільйонів євро на наступні три-чотири роки та 1,074 мільярда євро на 2021 рік (ціни 2018 року). З цього фінансового пакету в цілому Польща отримує загалом 125 мільярдів євро субсидій і 34 мільярди євро дешевих позик із фонду реконструкції. Польща є однією з найбільших держав-членів ЄС.

Це також шоста за чисельністю населення країна ЄС і найбільший ринок у регіоні Центральної та Східної Європи. Польський ринок набагато більш конкурентний, ніж інші регіональні ринки. Тут, у самому серці Європи, підприємці можуть створити компанію і не тільки продавати товари в Польщі, а й отримати широкі експортні можливості [73, с. 51].

Зважаючи на економічне співробітництво між Україною та Польщею, можна виділити низку потенційно перспективних напрямків: енергетичний сектор (постачання обладнання для електростанцій, пристроїв і технологій для їх модернізації); будівництво (особливо будівництво української інфраструктури, тобто залізничного, автомобільного транспорту, авіації, морського та річкового секторів); агропродовольчий сектор (сільськогосподарська інфраструктура, техніка, технології, особливо для харчової промисловості, зокрема для виробництва та переробки рослинних жирів і олій, оскільки Україна є світовим лідером з

експорту цих товарів; продукти тривалого користування, такі як зернові культури, консерви); ІТ галузь (складальні виробництва, аутсорсингові центри); машинобудування (наприклад, виробництво автомобільних деталей) [74, с. 105].

Отже, українсько-польські економічні відносини розвиваються в кількох напрямках, які можуть по-різному реагувати на зміни у двосторонніх політичних відносинах між Польщею та Україною. Основною сферою українсько-польських економічних відносин є взаємна торгівля товарами та послугами. Причому цей процес є як офіційним, так і, так би мовити, неофіційним.

2.2.2. Культурно-гуманітарне співробітництво Польщі і України

Українсько-польське співробітництво у сфері культури та гуманітарної взаємодії регулюється існуючою договірно-правовою базою відносин і в цілому створює можливості для реалізації та розвитку ефективної співпраці у цій сфері.

Правова база:

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки та освіти, укладена 20 травня 1997 р. (дата набрання чинності – 22 листопада 1999 р.);

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони та повернення культурних цінностей, втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни, укладена 23.06.1996 (дата набрання чинності – 25.06.1996) ;

Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про Українсько-польську раду молодіжних обмінів укладено 09.09.2015 (дата набрання чинності – 29.12.2015).

Угода між Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту та Державним управлінням фізичної культури і туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни в галузі фізичної культури і спорту, укладена 10.10.1996 (дата набрання чинності). - 10.10.1996)

Угода між Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту та Державним управлінням фізичної культури і туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни в галузі фізичної культури і спорту, укладена 10.10.1996 (дата набрання чинності). - 10.10.1996)

Угоду про співпрацю між Державним комітетом архівів України та Генеральною дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи було укладено 17 жовтня 2008 р. у Варшаві [76].

Одним із елементів українсько-польської співпраці у сфері культури є використання польського досвіду реформування управління культурною сферою в Україні, підтримка Польщею інтеграції українського культурно-мистецького середовища в загальноєвропейський культурний простір, та поширення досягнень української культури.

З цією метою організовуються фестивалі українського мистецтва в Польщі, виставки, обміни мистецькими колективами, кінопокази, гастролі театрів, музичних виконавців і колективів, різноманітні майстер-класи.

У тісній співпраці з українськими громадськими організаціями Польщі, польськими неурядовими організаціями та державними інституціями щорічно проводиться низка цікавих заходів, спрямованих на популяризацію української культури, мистецтва, звичаїв і традицій, зокрема:

фестиваль «Українська весна»;

фестиваль «Лемківська ватра» у Ждині;

фестиваль «Битівська ватра» у Битові;

фестивалі української культури «На Івана, на Купала» та «Підляська осінь»;

загальнопольські Дні українського театру;

міжнародний фестиваль українського театру «Схід — Захід»;

театральний фестиваль «Напрямок Схід»;

міжнародний фестиваль телерадіопрограм «Калинові мости»;

фестиваль української культури Е-Колемія в Гурові Ілавецькому;

фестиваль «Схід культури»;

фестиваль сучасного українського кіно «Україна»;
 міжнародний фестиваль «Лодзь чотирьох культур»;
 фестиваль «Україна в центрі Любліна»;

«Дні України», які проводяться як на регіональному рівні, так і серед студентів та студентів у різних населених пунктах та навчальних закладах Польщі.

Під час цих заходів громадяни Польщі можуть познайомитися з українськими традиціями, виступами українських творчих колективів, відвідати презентації української гастрономії [77, с. 283].

Численні мистецькі заходи не лише свідчать про плідну взаємодію України та Польщі в культурно-гуманітарній сфері та створюють платформу для використання інструментів публічної дипломатії, а й сприяють поглибленню міжособистісних контактів між українцями та поляками, що є ключовим успішному розвитку стратегічного партнерства між двома країнами.

Міжнародний кінофестиваль Warszawski Festiwal Filmowy та Український кінофестиваль Україна стали ефективними майданчиками для українсько-польської культурно-гуманітарної співпраці! Festiwal Filmowy», які, окрім популяризації сучасного українського кіно та успішної співпраці обох країн у сфері культури, привертають увагу громадськості до важливих для України та всього демократичного світу питань.

Важливим напрямком є реалізація проектів із впровадження аудіогідів українською мовою у провідних музеях Польщі. На сьогодні аудіогіди, які «говорять» українською мовою, запроваджено в:

Музеї історії польських євреїв POLIN (Варшава)

Музеї Варшавського повстання (Варшава)

Королівський замок (Варшава)

Національний музей (Варшава)

Європейський центр солідарності (Гданськ)

Королівський замок на Вавелі (Краків)

Краківський музей князів Чарторийських (Краків)

Музеї сучасного мистецтва (Вроцлав)

У 2020 році в Польщі проведено понад 100 заходів у сфері публічної дипломатії, спрямованих на популяризацію туристичного та інвестиційного потенціалу України, сучасної української культури та мистецтва, визначних пам'ятних дат в історії України та Польщі.

У Польщі у співпраці та за підтримки Українського інституту щорічно реалізується низка українсько-польських культурних проєктів, зокрема Дні української музики у Варшаві, Фестиваль українського кіно «Україно! Festiwal Filmowy», Міжнародний театральний фестиваль «Близькі незнайомці» та багато інших.

Успішна співпраця у реалізації спільних проєктів в рамках Українсько-польської ради молодіжних обмінів за підтримки Міністерства молоді та спорту України та Міністерства освіти і науки Республіки Польща.

На сьогодні в рамках українсько-польських молодіжних обмінів українськими та польськими державними установами реалізовано понад 344 проєкти, в яких взяли участь понад 11 236 осіб.

Теми молодіжних проєктів:

вивчення спільного минулого та культурної спадщини;

підтримка активної громадянської позиції та підвищення компетентності

молоді для її участі та інтеграції в суспільне життя, в т.ч. шляхом сприяння підприємництву та волонтерству;

поглиблення співпраці та обміну досвідом між молодіжними працівни-

ками, молодіжними центрами та молодіжними організаціями у сфері технічної та галузевої освіти з урахуванням впровадження цифрових технологій;

посилення молодіжних ініціатив з об'єднаних територіальних громад України та сільської місцевості та малих міст Республіки Польща з урахуванням викликів сучасного світу;

зміцнення міжкультурного діалогу шляхом створення умов для відкритості та толерантності серед молоді [76].

Активною залишається співпраця між архівними установами обох країн, зокрема, з питань підвищення рівня доступності архівних ресурсів, створення

електронних архівів, електронного адміністрування архівних даних, розширення договірної бази архівних установ України та Польщі.

Завдяки співпраці Державного архіву СБУ, Архіву Інституту національної пам'яті Республіки Польща та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України низка опрацьовано архівні документи про ключові події в історії ХХ ст. Також діє українсько-польська робоча група архівістів та істориків.

Гуманітарна складова співпраці стала наріжним каменем і стрижнем українсько-польської співпраці. Стратегічний характер відносин між Україною

та Польщею заклад основу системної, сталої та стабільної політики в культурно-гуманітарній сфері. Основними формами українсько-польської співпраці в культурно-гуманітарному просторі є фестивалі традиційної культури, ярмарки, спортивні заходи, обмін делегаціями, насамперед учнівської та студентської молоді, театральні колективи, музейні експозиції, конференції, наукові семінари, співпраця університетів, бібліотек, культурно-громадські організації, проекти збереження культурної спадщини, дні добросусідства.

Пріоритетним напрямком діяльності польських культурно-національних товариств було відродження культурно-освітніх і духовних традицій, вивчення

польської мови, налагодження зв'язків зі своєю історичною батьківщиною – Польщею, зміцнення українсько-польських зв'язків у галузі освіти, науки та культури. Зміст, форми і методи їх діяльності різноманітні: від поширення інфор-

мації про історію, культуру і мистецтво, зовнішню політику Польщі, збереження пам'яток польської культури, створення територіальних організацій, відділів польської книги в бібліотеках, польські мистецькі колективи, співпраця із ЗМІ у процесі висвітлення польської тематики для створення циклі з польською мовою навчання [78, с. 73].

Польські національно-культурні товариства отримують належну організаційну та частково фінансово-матеріальну підтримку з боку органів державної влади як України, так і Польщі. Важливою складовою українсько-польського

гуманітарного співробітництва є спільна культурна спадщина, як один із найефективніших чинників збереження історичної пам'яті та подолання негативних стереотипів. Великий суспільний резонанс викликає проведення таких заходів,

як Дні добросусідства на кордоні, Дні української культури в Польщі та Дні польської культури в Україні, які дозволяють проводити спільні культурно-мистецькі заходи, конференції з питань транскордонного співробітництва, запроваджувати молодіжні проекти, екуменічні молитви на систематичній основі і па-нахиди, вшанування місць пам'яті та подолання психологічних бар'єрів, сфор-мованих упередженнями.

Як відомо, на транскордонне співробітництво негативно впливають сте-реотипи, пов'язані з історичним минулим прикордонних територій, психо-логічна неготовність частини мешканців до співпраці, ментальні відмінності тощо. Тому обмін, контакти, співпраця сприяють взаємному пізнанню у сфері культури і є одним із найефективніших шляхів формування стосунків між наро-дами на новому рівні. Важливою подією у розвитку українсько-польської куль-турної співпраці стало закладення фундаменту Польського дому у Львові – Цен-тру польської культури та європейського діалогу [79].

Культурні контакти, освітні, наукові ініціативи, які дедалі активізуються в українсько-польському спілкуванні, покликані гармонізувати стосунки між окремими громадянами, громадами, містами, місцевою владою, етнічними гру-пами та нівелювати традиційний бар'єрний характер кордону. Українсько-поль-ська співпраця в гуманітарній сфері позитивно впливає на зміцнення взаємовідносин між регіонами, виступає «інструментом миру», чинником, який врівноважує соціокультурні відмінності, сприяє розвитку толерантності, за-побігає конфліктам.

Спільні культурні заходи дозволяють громадянам України краще усвідо-мити своє історичне коріння та приналежність до європейської цивілізації.

Соціологічні дослідження свідчать про постійне зростання кількості тих українців, які ідентифікують себе як європейців і прагнуть євроінтеграції [80]. У

цій сфері немає жодних значущих, великих проектів, як-от участь України у Програмі ЄС-Східне партнерство «Культура і креативність» («Креативна Європа»), започаткованій 1 січня 2016 року, і нібито «маленьких», наприклад, дослідницький проект «Зникаюча краса. Архітектурні деталі в пам'ятках польсько-українського пограниччя». Усі культурні ініціативи, проекти, важливі для розвитку культури

У контексті діалогу культур та побудови спільного європейського майбутнього визначну роль відіграє українсько-польська співпраця у сфері освіти та науки. Особливого значення набуває інтеграція української освіти в європейський простір, яка відбувається через адаптацію навчальних планів і програм, дедалі більше навчання молоді за кордоном, обмін студентами, двостороннє співробітництво між університетами, участь у спільних наукових проектах. Прикладом нової якості співпраці двох сусідніх народів у гуманітарній сфері є навчання українців у вищих навчальних закладах Польщі, а поляків – в Україні, що характерно для освітньої співпраці європейських країн.

2.2.3. Співробітництво Польщі і України в сфері безпеки і оборони

Вектори зовнішньополітичного співробітництва в Республіці Польща суттєво змінилися після проголошення та впровадження в державі демократично спрямованих реформ. Польща вибудувала свою політику суверенної національної безпеки в рамках безпечного членства в НАТО. Членство в НАТО стало визначальним для країни, що сприяло формуванню сучасного контексту її міжнародної співпраці в геополітичному вимірі. Польща стала повноправним членом НАТО 4 січня 2000 року, ціля чого була прийнята Стратегія Республіки Польща у сфері безпеки та оборони.

Стратегія визначила нові завдання щодо необхідності розвитку євроатлантичних зв'язків, участі у запобіганні та ліквідації криз і воєнної напруженості, реалізації політики, спрямованої на зміцнення безпеки та стабільності в Європі. Для реалізації цих завдань були необхідні конструктивна співпраця, співпраця та

діалог з іншими державами євроатлантичного простору. Тоді, у 2001 році, була прийнята Програма реструктуризації та технічної модернізації польських збройних сил на 2001-2006 роки, згідно з якою передбачалася повна і швидка реструктуризація збройних сил. Крім того, було виявлено потребу польської армії досягти відповідності звичайним членам НАТО, зокрема у сферах розвідки, проти-повітряної оборони, взаємодії командних структур, індивідуальної та колективної підготовки. Однією з важливих складових реформи збройних сил Польщі стало впровадження стандартів НАТО в структурах збройних сил [81, с. 75].

Збройні сили Польщі були поділені на дві основні складові – Сили постійної готовності та Сили швидкого реагування. Відповідно до вимог НАТО Польща надає ці сили в його розпорядження. У процесі набуття членства в НАТО відбулася реструктуризація та модернізація польської оборонної промисловості. На цьому шляху були приватизовані підприємства оборонної промисловості, частина надходжень від приватизації була використана для реструктуризації та модернізації сектору польської економіки та польських збройних сил.

Державний контроль зберігається лише в тій частині галузі, яка має ключове значення в оборонному комплексі Польщі. Польща ретельно підійшла до безпеки країни, розробивши певні довгострокові та середньострокові стратегії розвитку. Сьогодні в Польщі діє Довгострокова національна стратегія розвитку «Польща 2030. Третя хвиля 20 століття», яка визначає основні тенденції, виклики та сценарії соціально-економічного розвитку Польщі до 2030 року, а також напрями розвитку просторового розвитку країни з урахуванням сталого розвитку. Враховуючи актуальні виклики та загрози безпеці Польщі, велика увага приділяється підвищенню ефективності та дієвості системи безпеки країни. Основним джерелом забезпечення безпеки держави є членство Польщі в структурах євроатлантичного співробітництва.

Поділяючи фундаментальні принципи політики безпеки НАТО, Польща сформувала власну політику безпеки. Як член Північноатлантичного альянсу країна бере активну участь у різноманітних безпекових заходах. Стратегічний

потенціал національної безпеки Польщі спрямований на реалізацію національних інтересів країни з метою забезпечення безпеки держави, ефективної участі у зміцненні обороноздатності НАТО. Під час саміту НАТО, який проходив у Варшаві 8–9 липня 2016 р., було прийнято правові документи, спрямовані на посилення політики стримування та оборони, а також створення сталого середовища [82].

Рішення, ухвалені на саміті НАТО, стосувалися, зокрема, Польщі. Країна отримала значну військову присутність НАТО на своїй території. Влітку 2016 року почали формуватися бойові групи батальйонів, до складу яких увійшли країни, що забезпечують постійну військову присутність. Ці країни, які здійснюють періодичну ротацию і доповнюють сили основних країн. Було створено 4 бойові групи, одна з яких (приймаюча держава – Республіка Польща. На його території можуть перебувати військові угруповання батальйонів США, Великої Британії та Румунії. Інше угруповання було створено на території Латвії, де Польща надає свої збройні сили як допоміжні до основних, не будучи каркасною країною [83].

На нашу думку, розгортання саме таких батальйонів є вагомим елементом стратегії комплексного стримування протиправних дій. Діючи як країна, яка забезпечує безпеку іншим країнам, надсилаючи до них війська, Польща демонструє свою рішучість створити спільний потенціал оборони та стримування [84]. Зважаючи на те, що питання безпеки потребують комплексного вирішення, створено постійні інституції співпраці між ЄС та НАТО, зокрема, для обміну інформаційними ресурсами, координації та планування відповідних дій щодо обороноздатності [85].

У 2017 році організовано діяльність Об'єднаного командного центру, спрямованого на підготовку збройних сил ЄС та військових радників, та Європейського центру передового досвіду, важливим напрямком діяльності якого є вдосконалення аналізу, реагування на нові загрози та розширення співпраці з НАТО. Таким чином, в Ельблонгу було відкрито штаб багатонаціональної дивізії з понад 250 солдатів як з Польщі, так і з країн Антанти. Відкриття такого штабу стало

підтвердженням важливої ролі Польщі в системі безпеки НАТО. Відповідальність за діяльність груп у Польщі взяв на себе штаб багатонаціональної дивізії. Функціонування цього підрозділу свідчить про те, що Республіка Польща є центральним пунктом управління військами держав-партнерів НАТО [85].

Крім того, на території Польщі активізовано діяльність бронетанкової бригади бойової групи, бригади бойової авіації та батальйонів бойового забезпечення як підрозділів матеріально-технічного забезпечення. Активізація такої діяльності характеризується створенням у рамках ініціатив зі зміцнення регіону – Європейської ініціативи стримування, яка проводить операцію Atlantic Resolve.

Головною ідеєю таких ініціатив є покращення зв'язку та взаємодії між військовими формуваннями країн-членів НАТО, у тому числі в частині матеріально-технічного забезпечення та процесу проведення операцій з метою посилення східного флангу НАТО. Військовослужбовці НАТО постійно перебувають на території дислокації бригад і батальйонів, а їх діяльність передбачає роботу на всій території окремої країни [86].

Отже, розвиток міжнародного співробітництва Польщі у сфері безпеки передбачає розміщення на її території союзних сил. Перебуваючи під впливом східного флангу НАТО, Польща захищена передусім від атак балістичних ракет базуючої ПРО, розташованою в місті Редзиково [87].

У контексті зміцнення партнерства з НАТО Польща підтримує присутність американських військ у Європі та продовжує зміцнювати трансатлантичні зв'язки та будувати стратегічні відносини зі США, що є ще одним стовпом безпеки Польщі. Така співпраця є важливою та спрямована на розвиток партнерства, як двостороннього, так і багатостороннього, з іншими європейськими, східними та іншими країнами.

Як член Північноатлантичного альянсу Польща проводить активну безпекову політику щодо участі Збройних Сил країни в міжнародних операціях і миротворчих місіях відповідно до угод, укладених з НАТО. Під керівництвом оперативного управління Польщі проводилися миротворчі операції в різних країнах

світу, зокрема надавалася допомога таким країнам як Ліван, Косово, Сирія, Пакистан, Боснія і Герцеговина, Конго, Ірак, Чад та Центральноафриканська Республіка, Афганістан, країни Балтії та Середземномор'я [88].

Польща змінила зміст і принципи державного управління політикою безпеки на національному рівні, які базуються на визначенні стратегічних цілей та національних інтересів. Цей принцип покладено в основу реалізації політики безпеки в Україні у ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» [89]. Але реалізація цього принципу має бути системною, як це відбувається в

Польщі. Членство в НАТО передбачає наявність потужних, належним чином технічно оснащених і навчених збройних сил. Відповідність цим вимогам дозволила збройним силам Польщі бути активним учасником різноманітних військових навчань та заходів, які проводить НАТО.

Північноатлантичний альянс разом із власною обороноздатністю забезпечує гарантії безпеки країнам-партнерам, зокрема Польщі. Генсек Й. Столтенберг зазначає, що Польща є сильним і вірним союзником, на території якого діє сформований спільними зусиллями багатонаціональний Північно-Східний корпус НАТО.

Таким чином, Польща, створивши власну систему безпеки та оборони, сприяла формуванню європейської ідентичності у сфері безпеки та оборони, що є концепцією створення спільних європейських сил безпеки та оборони, а також забезпечення передачі заздалегідь визначені сили та спільні ресурси для ЄС НАТО для участі в операціях, організованих НАТО. Європейська ідентичність у сфері безпеки та оборони дозволяє відігравати максимально можливу роль у глобальному просторі безпеки та проводити колективну політику в цій сфері без необхідності узгоджувати власні кроки зі Сполученими Штатами [90].

Польща має комплексний підхід до визначення принципів державного управління своєю політикою безпеки. До цих принципів належать: принцип верховенства прав людини та основних свобод; принцип свободи і демократії; прин-

цип добросусідства та солідарності та дояльності союзників; принцип взаємовигідного співробітництва та безпеки тощо. Ці принципи реалізовані Польщею з урахуванням розробленого законодавства НАТО [90].

Для успішної реалізації згаданого польського досвіду щодо державного управління політикою безпеки в Україні необхідна, насамперед, розгалужена система механізмів впливу (управлінських, правових, організаційних, комунікативних та економічних), а також високий ступінь комплексності вдосконалення та забезпечення розвитку державного управління такою політикою.

Міжнародна співпраця надзвичайно важлива для країн-членів НАТО, а також для їхніх існуючих і потенційних партнерів, зокрема Польщі та України. Їхня міжнародна співпраця передбачає обмін досвідом, а також надання/отримання гарантій збереження національної та колективної безпеки цих країн. Важливо, що при цьому має місце практико-орієнтоване дотримання системності у сфері національної безпеки, яка передбачає застосування заходів управлінського впливу з метою вирішення проблем, що виникають у її сфері, що становлять для неї загрозу.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛЬСКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Польська підтримка і допомога Україні під час повномасштабного наступу РФ

Польща стала одним із головних центрів допомоги Україні під час війни, в тому числі приймаючи біженців з України.

Події останніх місяців потужної підтримки України та українських громадян з боку польської держави та польських громадян, у свою чергу, викликають позитивні зрушення у сприйнятті сусідньої держави та її лідерів.

Серед українців, які вирішили залишити країну в пошуках притулку від військової небезпеки, найбільший відсоток біженців вирушив до Польщі (37,6%) [91].

Уряд Польщі пропонує фінансову допомогу українцям, які змушені залишити свої домівки внаслідок російської військової агресії. Поселенці можуть отримати одноразову виплату від уряду в розмірі 300 злотих на особу. Допомога призначається особам: які прибули на територію Польщі 24 лютого 2022 року та легально перебувають на території країни; отримав польський ідентифікаційний номер PESEL.

На одну особу виплачується матеріальна допомога в розмірі 300 злотих. Тобто сім'я з чотирьох осіб може розраховувати на одноразову допомогу у розмірі 1200 злотих. Рішення про надання допомоги приймає голова органу місцевого самоврядування: вїйт, міський голова.

Посилення позитивних настанов громадян України щодо Польщі та її керівництва під час війни в Україні у 2022 році. Президент Республіки Польща Анджей Дуда став першим главою іноземної держави, який виступив у Верховній Раді після початку війни. Він висловив щирю підтримку Україні. Потужна дружня підтримка Польщею України (політична, військова, економічна,

соціальна, особиста тощо) в умовах війни на значній частині території України має свої реляційні наслідки, формуючи нинішнє ставлення українських громадян до країни та її лідерів. Очевидно посилення позитивних настроїв у сприйнятті українцями Польщі та її лідерів.

Уже в перші дні війни на українсько-польському кордоні сусідня країна оперативно організувала гуманітарну допомогу громадянам України, які після цинічної атаки Росії були змушені залишити батьківщину. Польща зустріла українців гарячими напоями, солодощами, безкоштовним проживанням та теплим одягом. Подбали і про дитяче харчування, а також про засоби гігієни.

Одразу після прибуття автобусів на польський пункт пропуску прикордонники привезли українським пасажиром воду та тостечка. У залі пропуску паспортного кордону прикордонники також пригостили українців солодощами [92].

На так званому «гуманітарному пункті» чергували групи прикордонників, які охороняли порядок та надавали допомогу нужденним. Також чергували карети швидкої допомоги. Крім того, на блокпосту, де зустріли багатьох українців, облаштували місця для обігріву.

Також влада країни заявила про готовність прийняти поранених українців у своїх 120 медичних установах.

З початку повномасштабного російського вторгнення з України в бік Польщі кордон перетнули близько 3 млн осіб. Усі українці, які прибули після 24 лютого, можуть отримати тимчасовий захист у країні. Польща дозволила українським біженцям легально жити і працювати в країні протягом 18 місяців, пізніше ці терміни можуть бути продовжені.

Загалом уряд Польщі прийняв законопроект про створення спеціального фонду в розмірі \$1,75 млрд для допомоги українським біженцям.

Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький зазначив, що українці захищають не лише себе, а й безпеку всієї Європи. Він додав, що щодня Польща відправляє Україні близько 100 вантажівок з різною допомогою. В основному це медикаменти, одяг, засоби гігієни, товари тривалого користування, спалінні мішки, килимки, пожежне обладнання, вогнегасники.

У перший же день масштабної війни стало відомо, що Національний банк Польщі вирішив надати Національному банку України валютний стовп у розмірі 4 мільярдів злотих (близько 1 мільярда доларів).

Також Польща вже в перші дні повномасштабної війни передала Україні військову допомогу: міномети, боєприпаси до них, безпілотники та інше озброєння.

На початку березня польська влада висловила готовність надати Україні бойові літаки, хоча Вашингтон назвав таку ініціативу "нерозумною", а Міноборони США пообіцяло провести додаткові консультації з урядом Польщі та союзниками по НАТО щодо постачання МіГів. -29 бійців [92].

Польща також почала енергетичну блокаду Росії. 4 березня голова польського уряду Матеуш Моравецький під час візиту до Брюсселя закликав ЄС припинити купувати російське вугілля.

Через кілька днів, 6 березня, під час прес-конференції у Варшаві заступник міністра закордонних справ Польщі Павел Яблонський заявив, що Польща вважає єдиним способом зупинити війну проти України повне ембарго на всі енергоносії з Росії. Він також підкреслив, що підтримка України ЄС має бути більшою.

26 квітня Польща запровадила нові санкції проти Росії через її напад на Україну. Під обмеження потрапили 35 великих російських компаній і 15 фізичних осіб. Серед них такі компанії, як Газпром, Новатек і Акрон.

А наступного дня, 27 квітня, Польща оголосила про повну незалежність від російського газу.

Після різанини в Бучі прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький вимагав жорстких санкцій ЄС проти Росії та закликав розірвати всі торгові відносини з Росією.

Президент Польщі Анджей Дуда назвав звірства Росії в Україні геноцидом і заявив, що Путину потрібно висувати жорсткі умови.

Польща також висловила готовність на прохання Києва разом з іншими країнами стати гарантом безпеки України. Водночас влада країни заявила, що не

підтримає жодної мирної угоди, яка означала б втрату території України. Також президент Польщі виступає за вступ України до ЄС в експрес-режимі.

Що стосується країни-агресора, то Польща звернулася до США з ініціативою виключити Росію з групи великих економік G20. За словами міністра економічного розвитку і технологій Польщі Пйотра Новака, країна отримала «позитивну відповідь» на цю пропозицію і передати це питання президенту Джо Байдену.

Тим часом Польща продовжує надавати військову підтримку Україні. З останніх сусідня країна передала Збройним силам України понад 200 танків Т-72 і кілька десятків бойових машин піхоти.

Загалом Польща вже надала Україні понад \$1,6 млрд військової допомоги. Крім того, польський уряд наполягає на тому, щоб ЄС розробив план відновлення України після війни на 100 мільярдів євро за рахунок Євросоюзу [93].

Президент Польщі Анджей Дуда заявив, що його країна робить усе, щоб українці «відчули, що вони не самотні».

У свою чергу президент України Володимир Зеленський називає свого колегу Дуду справжнім другом України та неодноразово висловлював вдячність польському президенту та народу за ефективну допомогу країні у важкі часи.

3.2. Вплив і сприяння Польщі на досягнення євроінтеграційних та євроатлантичних намірів України

Розглядаючи українсько-польські відносини, необхідно також розглядати їх у контексті співпраці вищезазначених держав у рамках ЄС та НАТО, оскільки у 2019 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до Конституції України (про стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Північноатлантичній організації) договору)» курс на європейську ідентичність українського народу та незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, було закріплено на конституційному рівні [94].

Слід зазначити, що українсько-польські відносини охоплюють практично всі сфери двосторонньої співпраці зазначених держав, а також євроатлантичних структур. Як будь-якій системі, що швидко розвивається, для них характерні

періоди активізації та певного охолодження, пошуку компромісів. Такі коливання рівнів розвитку відносин пояснюються внутрішньополітичними факторами, глобальною ситуацією, а також економічною взаємозалежністю не лише на двосторонньому, а й на багатосторонньому рівнях. У свою чергу, якщо з середини 90-х рр. XX ст. Українсько-польські відносини характеризувались динамікою нарощування потенціалу двостороннього співробітництва, що давало

підстави проголошувати відносини стратегічними, але з початком нового тисячоліття у двосторонніх відносинах спостерігається охолодження. Можна припустити, що причини цього полягають в активному просуванні Польщі у зазначені

роки до євроатлантичних структур. Водночас простежується певна закономірність: етапи дистанціювання від України збіглися в часі з успіхами Польщі на шляху просування до НАТО та ЄС. Тому Україна і Польща були і перебувають на абсолютно різних рівнях і за статусом [95, с. 139–140].

Тобто необхідно констатувати, що в реалізації власних стратегічних цілей Україна та Польща досягли неоднакових успіхів. Польща, проголосивши своїм пріоритетним завданням європейську інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури, у 1999 р. стає членом НАТО, а в 2004 р. – членом ЄС. У свою чергу, Україна, задекларувавши надто широко і досить розпливчато основні напрями розвитку зовнішньої політики, не набула членства ні в НАТО, ні в ЄС.

Щоправда, успіхом можна назвати підписання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого (Угоди про асоціацію між Україною та ЄС). України. Проте Україна має зробити останній крок,

приєднавшись до згаданих організацій. Сьогодні великі надії у співпраці України з ЄС і НАТО покладаються саме на Польщу, адже саме Польща є західним сусідом України, з яким найтісніші зв'язки [96, с. 19].

Перш ніж розглядати взаємодію України та Польщі в рамках ЄС, необхідно розглянути особливості вступу Польщі до ЄС.

Що стосується членства Польщі в ЄС, то відправною точкою довгого шляху польської держави до Європейського співтовариства став червень 1988

року, коли було підписано Спільну декларацію про взаєморозуміння між Радою Економічної Взаємодопомоги (організацією економічного співробітництва країни соціалістичного табору) та Європейське економічне співтовариство, завдяки чому Республіка Польща змогла встановити дипломатичні відносини з

ЄЕС. У квітні 1990 р. Брюссель офіційно висунув польській стороні умови, на яких можуть початися переговори про асоціацію: прогрес у здійсненні політичних і економічних реформ, дотримання прав людини, функціонування механізмів ринкової економіки, наявність політичний плюралізм у країні. 16

грудня 1991 р. Польща та ЄЕС підписали «Європейську угоду про створення асоціації між Республікою Польща, з одного боку, та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, з іншого». Однак внутрішні проблеми Євросоюзу, викликані небажанням прискорювати процес інтеграції зі східними партнерами, призвели до затримки процесу ратифікації цих угод,

тому Угода про європейську асоціацію повністю набула чинності лише 2 лютого 1994 р., хоча торгова частина угоди набула юридичної сили 1 березня 1992 р. [97, с. 119].

Основними напрямками підготовки Польщі до вступу в ЄС були:

- реформування економіки країни (пріоритет надавався реструктуризації держави та приватизації);
- посилення управлінського потенціалу державно-адміністративних структур;
- адаптація окремих соціально-економічних сфер життя польського суспільства до вимог внутрішнього ринку ЄС;

- розробка єдиної концепції політики структурних змін і розвитку сільських територій;
- виконання широкмасштабних природоохоронних програм;
- боротьба зі злочинністю та корупцією.

Процес інституційної реструктуризації Польщі було завершено після підписання Угоди про приєднання в 2003 році. Після того, як Рада міністрів Польщі погодила підписання Угоди про приєднання 8 квітня 2003 року, Європейський парламент переважною більшістю схвалив пропозицію для Польщі та дев'яти інших Країни Європи приєднаться до Європейського Союзу з 1 травня 2004 р. Логічним наслідком цих рішень стало підписання 16 квітня 2003 р. на саміті ЄС в Афінах документів про приєднання між країнами ЄС і десятима країнами Центрально-Східної та Південної Європи. Республіка Польща стала офіційним і повноправним членом ЄС 1 травня 2004 року.

Хоча варто звернути увагу на погіршення відносин між Польщею та ЄС за останні роки. Так, Польща стала першою країною в історії ЄС, проти якої ЄС вирішив накласти санкції. Європейська комісія вирішила застосувати статтю 7 Договору про Європейський Союз. Ці заходи застосовуються, якщо в одній із країн ЄС існує серйозний ризик порушення цінностей Союзу, зокрема людської гідності, свободи, рівності та верховенства права. Причина – реформа польського судочинства. Це має надати польському уряду більше впливу на Верховний суд і Державну судову раду, таким чином зробивши ці органи фактично залежними від уряду [98, с. 130].

Відповідно до доктринальних засад східної політики Гедройця-Мерошевського та її сучасних модифікацій, розвиток добросусідських відносин з Україною найбільше відповідав національним інтересам Польщі. Тому природно, що саме Польща фактично взяла на себе відповідальність за просування України до членства в НАТО та ЄС. Саме вона підтримувала Україну в складний період її політичної ізоляції на світовій арені. Президент Польщі А.

Квасневський (1995-2005) проводив чітку лінію на підтримку України в очах Заходу, порушував українську тему, зокрема, під час низки зустрічей із президентом США у 2002-2003 роках. Таким чином, фактично на найвищому державному рівні Польща діяла як у власних інтересах, так і в польсько-українських, керуючись відомою формулою Є. Гедройця «нема вільної Польщі без вільної України» [99], стор. 130].

На наш погляд, у даному випадку Польща відіграла найважливішу роль для України у визначенні зовнішньополітичного вектору щодо Європи, остаточно відмовившись від «східного» вектора.

Показовим прикладом згаданої взаємодії є висунута в січні 2003 р. ініціатива Польщі щодо розробки «східного виміру» політики ЄС, який містив би також концепцію особливих відносин з Україною. Пропозиції Польщі передбачали необхідність чіткого визначення перспективи членства України в ЄС, а також негайного надання Україні статусу країни з ринковою економікою. Крім того, Польща запропонувала заснувати в рамках ЄС Європейський фонд за демократію для підтримки неурядових організацій в Україні, Білорусі, Молдові та Росії, Європейську програму стажування для підтримки обміну випускниками вищих навчальних закладів та молодими спеціалістами, підтримати програми та кафедри європейської інтеграції в університетах України та створити Європейський інвестиційний фонд для Східної Європи для підтримки малого та середнього бізнесу [93, с. 57].

Слід зазначити, що роль і значення відносин Польщі з Україною, тобто польсько-українське стратегічне партнерство, розглядається як значуще в майбутньому, покликане відігравати особливу роль у реалізації завдань східної політики Польщі. Крім того, у сфері політики безпеки Польща виявляє інтерес до євроатлантичної інтеграції України. Основні цілі політики щодо України зводяться до поглиблення стратегічного партнерства та просування євроатлантичної та європейської інтеграції [100, с. 5].

Однак одразу з наближенням масштабного розширення Європейського Союзу Польща почала активно артикулювати своє бажання будувати мости між ЄС та східними сусідами Польщі, брати участь у розвитку концепції східного виміру в Європейському Союзі, загалом східна політика ЄС. Слід зазначити, що

ця основа була закладена в зовнішньополітичну стратегію Польщі урядом правих сил Е. Бузека і надалі була підтримана урядом лівих сил Л. Міллера.

Водночас Польща продовжує переконувати, що її голосування на користь України знайде тим кращий відгук серед партнерів, чим міцнішою буде демократія та глибшими економічними реформами в Україні. Для Польщі також важливо, щоб прозахідний вибір України був однозначно відображений у реальності [54, с. 155].

Таким чином, необхідно констатувати, що на урядовому рівні розвиток відносин з Україною концептуально укладається в рамки трьох основних концепцій: паралелізм (як загальна концепція східної політики Польщі до розпаду СРСР), тісне партнерство та стратегічне партнерство. Характерно, що ідею розвитку партнерських відносин з Україною послідовно поділяли і розвивали правлячі коаліції як правих, так і лівих.

Слід зазначити, що після вступу Польщі до НАТО та ЄС східна політика Польщі найбільш чітко знайшла своє вираження в ініціативі Східного партнерства (2008 р.), що відповідає політиці безпеки Польщі, реалізації її національних інтересів та розширенню сфер впливу у східному напрямку.

Політика ЄС «Східне партнерство» стала наступним етапом реалізації східного вектору зовнішньої політики Польщі, логічним продовженням нових геополітичних реалій доктрини Гедройця-Мершевського та ідей Балто-Чорноморського союзу. Водночас східна зовнішня політика Польщі була

різноманітною. Так, країни Балтії як члени ЄС стали східними сусідами першого порядку, Україна та Білорусь – учасники програми ЄС «Східне партнерство» – другого порядку, Росія – третього [101, с. 65].

Зазначимо, що ідея зміцнення східного вектора Європейської політики сусідства стала в 2008 році одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики Польщі, яка позиціонувала себе як лідера в цьому напрямку. Міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський, представляючи напрямок зовнішньої політики держави на 2008 р. у Сеймі 7 травня 2008 р., заявив про цю ідею: «Польща повинна й надалі спеціалізуватися на розвитку спільної зовнішньої політики на Сході». Водночас Польща прагнула і прагне зміцнити свої позиції в ЄС, передусім посилюючи свою роль у Східній Європі. Директор Центру східноєвропейських досліджень Варшавського університету Ян Каліпський підтвердив цю ідею в інтерв'ю Польському радіо: «Хочу підкреслити, що міцність польської позиції в ЄС залежить від того, яку підтримку та силу ми матимемо. мають на сході» [59, с. 41].

Слід також зазначити, що в рамках ЄС Україна та Польща активно взаємодіють у питаннях торгівлі. Зокрема, зі вступом Польщі до ЄС радикально змінився баланс торгівлі товарами України з Польщею. Так, якщо в 2004 році Україна мала дуже невелике, але позитивне сальдо торгівлі товарами з Польщею, то в 2005 році ситуація різко змінилася на протилежну. З 2005 року сальдо торгівлі товарами з Польщею стало від'ємним. І з того часу його вартість щорічно вимірюється щонайменше сотнями мільйонів доларів США. А в окремі роки (наприклад, 2007, 2008, 2010, 2013) становила 1 млрд дол. і більше. Такі зміни в українсько-польській торгівлі пов'язані з членством Польщі в ЄС. До речі, наведена статистика коротко свідчить про те, що останнім часом цитовані в деяких європейських, зокрема польських, ЗМІ заяви політиків і політологів щодо ймовірного виходу Польщі з Євросоюзу, якщо вона не отримає фінансової підтримки з фондів ЄС, в факти не відображають справжніх намірів польської еліти. Дійсно, в цьому випадку польська економіка опиниться в якійсь іншій, і, можливо, значно гіршій гео економічній і геополітичній ситуації, ніж зараз.

Однак поки що польсько-українські економічні відносини розвиваються, як зазначалося вище, досить динамічно, хоча іноді й з певними труднощами. Динаміка українсько-польської торгівлі товарами протягом 2004-2019 років

формувалася під впливом низки потужних екзогенних факторів. Ключовим серед цих факторів був вступ Польщі до Європейського Союзу. Саме ця подія призвела до випереджаючого зростання імпорту польських товарів в Україну при зростанні експорту українських товарів до Польщі. У результаті зросло негативне сальдо України в торгівлі товарами з Польщею.

Проте найбільший вплив на торговельні відносини між Польщею та Україною мала Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема, набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дійсно полегшило доступ українських підприємств на ринок ЄС, а підприємств країн-членів ЄС – на ринок України[102]. Такі зміни у форматі українсько-польської торгівлі можуть вплинути на імпорт товарів в Україну з Польщі двоюко:

- полегшення доступу українських підприємств на ринок ЄС і, відповідно, досвід, який українські підприємства набувають у цій діяльності, вимагає нових посередників у їх комерційній діяльності на європейському ринку замість старих. Більш того, можливо, до категорії останніх належать і деякі польські підприємства. Адже історія принаймні частини ділових зв'язків між Україною та Польщею сягає ще часів СРСР. Тому цілком можна вважати, що Польща була своєрідним «вікном у Європу» для частини українського бізнесу. Однак слід мати на увазі, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС поступово позбавляє польський бізнес такого типу конкурентної переваги;

- Польські підприємства на українському ринку якимось чином отримали нових конкурентів з інших країн ЄС, чия пропозиція для української сторони могла б бути вигіднішою за польську. Таким чином, деякі польські експортери в Україну можуть мати додаткові стимули для досягнення переваг у цій конференції або розвитку деяких товарних ніш на українському ринку. Для

цього польські підприємці можуть під виглядом експорту в Україну товарів польського виробництва вдатися до тієї чи іншої форми реекспорту в Україну товарів, що походять з країн, які не є членами ЄС, а отже, не підлягають Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [60, с. 57].

Окрім ЄС, між Україною та Польщею відбувається активна співпраця в рамках НАТО.

Варто зазначити, що Україна будує відносини з НАТО на основі Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО 1997 року та Декларації про доповнення до Хартії про особливе партнерство (21.08.2009), Плану дій Україна-НАТО. 2002 р., документ Україна-НАТО 2005 р. «Поглиблення співробітництва Україна-НАТО: Короткострокова діяльність», який започаткував Інтенсифікований діалог щодо прагнень України до членства та пов'язаних з цим реформ, а також у рамках Ради євроатлантичного партнерства.

Історія України та Північноатлантичного альянсу почалася майже одразу з набуттям незалежності. У березні 1992 року Україна приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) (сьогодні Рада євроатлантичного партнерства – РЕАП). Однак ми не можемо бути впевнені,

що цей крок свідчить про бажання України вступити до НАТО. Дійсно, цього дня всі країни СНД стали членами РПАС [103, с. 15].

Реальна участь України в діяльності НАТО почалася в 1994 році, коли Україна приєдналася до програми «Партнерство заради миру». Тоді для участі в програмі ми надали майже 1300 військовослужбовців, 10 літаків, 6 гелікоптерів, 2 кораблі та воєнізовані загони цивільного захисту та два полігони. Перша індивідуальна програма партнерства була розроблена влітку 1995 р. Сьогодні ключовим інструментом впровадження реформ в Україні за підтримки Альянсу є річні національні програми під егідою Комісії Україна-НАТО (КООН), які розробляється з 2009 року.

Слід зазначити, що Україна є єдиною країною-партнером НАТО, яка бере участь у всіх основних потонних миротворчих місіях під його керівництвом. Українські миротворці залучалися до виконання завдань у складі Міжнародних сил безпеки в Косово, Тренувальної місії НАТО в Іраку та Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані (ISAF). Україна є учасником антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля». Україна була партнером НАТО всі роки незалежності і поступово наближалася до членства. У квітні 2010 року Янукович загальмував весь процес. Він ліквідував міжвідомчу комісію з підготовки вступу нашої держави до альянсу. Водночас було ліквідовано Національний центр євроатлантичної інтеграції. Проте після перемоги Революції Гідності з початком війни на Донбасі, а також окупації Криму Україна повернула курс на вступ до Північноатлантичного альянсу [103, с. 17].

Як уже зазначалося, у питаннях співробітництва між Україною та Польщею основні джерела такого співробітництва в контексті атлантичної інтеграції сягають майже часів проголошення незалежності України. Зокрема, Консультативний комітет Президентів України та Республіки Польща активно розглядав питання колективної безпеки, але пропозиція Президента України Леоніда Кравчука створити незалежний українсько-польський військовий блок, захищений ядерною зброєю, зустріла незгоду з боку польської сторони зацікавлена в євроатлантичній інтеграції [104, с. 124].

Основний «Договір про добросусідство між Україною та Республікою Польща» 1992 року заклав основу співпраці у сфері безпеки та оборони. З лютого 1993 року він був продовжений «Угодою між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Республіки Польща про військове співробітництво». Пункти цієї угоди про обмін інформацією щодо організаційних структур міністерств оборони, співробітництво в матеріально-технічному забезпеченні військ, спільну підготовку штабів і військ, правову та науково-дослідну діяльність у Збройних Силах мали важливе значення для

України, перші контакти з НАТО. Завдяки угоді стало можливим залучити польських викладачів до викладання на курсах підготовки офіцерів багатонаціонального штабу Національної академії оборони України. Це

дозволило українцям отримати від польської сторони важливий досвід співпраці з НАТО в різних сферах, зокрема в сертифікації та виробництві зброї

за стандартами НАТО. Це був важливий досвід для військової промисловості України, експорт якої становив значну частину доходів країни. Проте фактичне

виконання угоди стало можливим лише у 1994 році після кодифікації Україною

та Польщею режиму взаємного повітряного сполучення в контрольованому та

оперативному просторі. Проте на сьогодні ця угода втратила чинність, але її

основні положення фактично закріплені в Генеральній угоді між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі

оборони [105].

Слід зазначити, що на рубежі 1993-1994 рр. відбулося охолодження українсько-польських відносин, спричинене шпигунським скандалом навколо А.

Лисенка та підписанням Польщею контраверсійної угоди з Росією про

будівництво газопроводу в обхід території України. Він навів факти російського

впливу на українсько-польський дискурс щодо НАТО. Російська сторона

«офіційно повідомила» українську, що Польща запропонувала Кремлю відмовитися від підтримки незалежності України в обмін на підтримку вступу

Росії до НАТО [106, с. 33]. На думку відомого польського вченого К. Федоро-

вича, «фаза охолодження» також була пов'язана з історичним дискурсом щодо подій середини ХХ ст. [107, с. 164].

Активність Республіки Польща у питаннях євроатлантичної інтеграції зробила неактуальними українські ініціативи щодо створення спільної безпеки у

Східній Європі на початку 1990-х років. У 1989 р. розпочалися дипломатичні

відносини між Польщею та НАТО [108, с. 97].

Слід зазначити, що співпраця між Україною та Польщею залежить, насамперед, від місця Польщі в НАТО. Як слушно зауважив Н.М.Будлай, завдяки

належній законодавчій базі та формуванню відповідних державних інституцій успіх інтеграції Польщі до НАТО та ЄС, а водночас і реалізація стратегічної мети зовнішньої політики Польщі, значною мірою є можливо. Рамкова документація, яка забезпечувала євроатлантичну та європейську інтеграцію Польщі, характеризується чіткістю формулювання завдань та визначеністю інституцій, відповідальних за їх виконання, часових рамок і засобів виконання. Створений інституційний механізм, який надав чіткості та структурованості процесу євроінтеграції, дозволив мобілізувати значні донорські кошти для виконання зобов'язань та забезпечив формування звітності, необхідної для оцінки прогресу у виконанні вимог як самою Польщею, так і ЄС, повністю погодився з подібними механізмами держав-учасниць співтовариства [34, с. 150].

Вступ Польщі до НАТО в березні 1999 р. вимагав розробки нових підходів до питань безпеки, тому в січні 2000 р. Рада міністрів вперше прийняла Стратегію безпеки Польщі, в якій зазначалося: «Членство в Північноатлантичному альянсі істотно змінило геополітичну і геостратег. Вона стала частиною системи оборони союзників, гарантуючи безпеку та створюючи умови для стабільного розвитку» [109]. У травні того ж року була прийнята нова стратегія оборони Польщі.

У листопаді 2007 р. в умовах членства Польщі в ЄС було прийнято нову редакцію Стратегії національної безпеки Польщі, положення якої узгоджено зі Стратегічною концепцією НАТО та Європейською стратегією безпеки. Визначений документ, на відміну від попередніх редакцій, не обмежувався питаннями військово-політичної безпеки, а й привертав увагу до категорій безпеки, які впливають на загальний стан безпеки держави та нації, зокрема, таких як громадська, економічна, енергетична, екологічна, інформаційна та телекомунікаційна безпека. Відповідно до цього визначено загрози національній безпеці. Документ також передбачав обов'язкове проведення стратегічного огляду національної безпеки. Останній є дослідницьким заходом, спрямованим на об'єктивне та обгрунтоване вивчення стану та перспектив національної безпеки, а також розробку рекомендацій для вищих посадових осіб держави у

сфері стратегічного управління. Вперше він був реалізований у Польщі в 2010 році.

У контексті фундаментальних змін геополітичної ситуації на європейському континенті Рада міністрів Польщі у жовтні 2014 року прийняла нову редакцію Стратегії національної безпеки Республіки Польща, в якій зазначається, що відновлення Росією позиції наддержави через її оточення та посилення конфронтаційної політики з Україною, включно з анексією Криму) негативно впливає на стан безпеки в регіоні [110, с. 21].

У сучасних умовах Україна та Польща мають багато в чому однакове розуміння безпекових викликів з боку Російської Федерації. Це широке питання, яке, окрім традиційної військової агресії, включає гібридні загрози, кібератаки, енергетично-інфраструктурний шантаж тощо. Водночас слід усвідомлювати, що багато європейських держав по-різному розуміють пріоритети безпеки (зокрема, вони зосереджені на терористичних і безпекових викликах, пов'язаних з конфліктами на Близькому Сході та в Північній Африці). Тому вони схильні недооцінювати ризики, які несе поточна політика РФ для країн ЄС і НАТО.

Відповідно, пріоритетом має бути спільна дипломатична робота з іншими країнами ЄС та США для активізації європейських країн у сфері безпеки. Водночас, у спільних інтересах України та Польщі, щоб посилення інтеграції ЄС у сфері безпеки та оборони не досягалося призиупиненням ролі НАТО. Міцна трансатлантична солідарність також є одним із головних інтересів безпеки України та Польщі. Обидві країни повинні докласти зусиль, щоб не допустити проведення ліній поділу між Європою та Сполученими Штатами.

Польща відіграє важливу роль у підтримці політики ЄС щодо збереження санкцій проти Росії, що є ключовим інструментом стримування подальшої ескалації бойових дій. Важливим елементом може стати українсько-польська співпраця з метою посилення механізму контролю за виконанням санкцій ЄС, оновлення та модернізації персональних санкцій, зокрема у відповідь на погіршення ситуації з правами людини та зростання милітаризації в Криму.

Серед сфер конфлікту, не охоплених Мінськими угодами, де участь Польщі може бути цінною, є питання Криму. Польща могла б взяти на себе провідну роль у підтримці питання Криму на міжнародному порядку денному, у зміцненні політики невизнання анексії, в ініціюванні заходів, спрямованих на звільнення в'язнів і дотримання прав людини в міжнародних інстанціях, в ініціюванні оновлення та доповнення міжнар. санкцій проти Росії щодо Криму та посилення контролю за їх дотриманням на рівні ЄС, у розробці сценаріїв деокупації під егідою міжнародного співтовариства, а в перспективі – початок міжнародного переговорного формату щодо шляхів деокупації Криму. .

Сучасне двостороннє співробітництво в оборонній сфері між Україною та Польщею сьогодні базується на відповідній міжурядовій угоді, підписаній 2 грудня 2016 року, та додатку до неї. Зокрема, вони передбачають більш тісну співпрацю військово-промислового комплексу обох країн – тут є взаємний інтерес. Конкретним проявом такої співпраці може стати розробка та виробництво спільних зразків зброї. Також у контексті цієї угоди в Україні сподіваються на збільшення допомоги з боку Польщі: оборонна реформа, підвищення сумісності військ тощо. Польща у співпраці з іншими партнерами могла б лобіювати збільшення участі України в безпекових ініціативах ЄС на додаток до посилення ролі у вже передбачених форматах (Поліцейські місії, бойові групи тощо) [110].

Водночас дослідження та обговорення вимагають довгострокових перспектив співпраці у цій сфері. З військової точки зору ні Україна, ні Польща не є найсильнішими, але водночас і не найслабшими державами регіону. Ідея двостороннього оборонного союзу вже була озвучена українськими парламентаріями, але поки не знайшла підтримки польської сторони, мабуть, через побоювання зростання загроз безпеці та ризику втягнення Польщі в прямий конфлікт з Росією.

Отже, можна зробити висновок, що міжрегіональне співробітництво в сучасних умовах є важливою складовою стратегічного партнерства між Україною та Польщею, ефективним засобом європейської та трансатлантичної

інтеграції України, а також практичним механізмом імплементації європейських стандартів на регіональному рівні та місцевому рівнях. Польща, як країна, що знаходиться на перехресті Західної та Східної Європи, обрала зовнішньополітичний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, якого завжди дотримувалася, що мало вирішальний вплив на побудову її стратегії національної безпеки. Україна обрала такий же напрямок, але із запізненням майже на двадцять три роки. Лише з 2014 року співпраця між Україною та Польщею вийшла на якісно новий рівень.

Внаслідок активної двосторонньої співпраці між Україною та Польщею, саме завдяки Польщі відбувається лобювання інтересів України в структурах ЄС та НАТО, що підтверджує добросусідські відносини між цими державами. Тому цілком природно, що активний розвиток двостороннього співробітництва між Україною та Польщею, а також транскордонного співробітництва на сучасному етапі має стратегічне значення не лише для Центрально-Східної Європи, а й для всього континенту. Тому в перспективі стратегія розвитку українсько-польських відносин має охоплювати важливі напрямки міжнародного співробітництва, а головне ті, які сприятимуть їх максимальному зближенню між собою та з ЄС і дозволять йому стати органічною складовою європейської спільноти. Тому, як наслідок, статус України як країни-члена ЄС і НАТО в майбутньому багато в чому залежить від співпраці України з Польщею.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Отже, за результатами дослідження українсько-польських відносин періоду незалежності було зроблено такі висновки:

Українсько-польські відносини почали формуватися паралельно з здобуттям Україною незалежності. Польща була однією з перших держав Східної Європи, яка почала інтенсивно розвивати договірно-правову базу двосторонніх відносин з Україною і першою визнала незалежність України 2 грудня 1991 року.

Наприкінці минулого століття Польща вперше без жодних застережень підтримала Україну як самостійну і незалежну державу в її сучасних кордонах. Польські лідери свідомо хотіли, щоб Республіка Польща першою визнала незалежну Україну, символізуючи тим самим відкриття нової сторінки в польсько-українських відносинах. Найсильнішими зовнішніми чинниками, які вплинули на формування політики Польщі щодо України у 1980-1990-х роках, були об'єднання Німеччини та розпад СРСР. Ці процеси зумовили бажання польських лідерів скористатися історичним шансом і назавжди вийти з-під опіки Росії, не допустивши при цьому російсько-німецького альянсу, який знову міг би загрожувати Польщі. У підсумку слід констатувати, що і Україна, і Польща в нових геополітичних реаліях трансформованої Європи прагнули дружніх і взаємовигідних відносин.

Власне, саме на початковому етапі відносин між Україною та Польщею були закладені фундаментальні передумови для подальшого конструктивного розвитку українсько-польських відносин, що дозволило їм вийти на рівень розуміння та стратегічного партнерства, а зрештою – Польща є стратегічним партнером України і навпаки, як в економічному, так і в економічному плані, і на політичній арені.

Станом на 2020 рік договірно-правова база між Україною та Республікою Польща включає 144 чинні міжнародні договори та регулює більшість сфер українсько-польського співробітництва, а також забезпечує належний розвиток двостороннього співробітництва на рівні стратегічного партнерства.

Протягом майже тридцяти років відносин між незалежною Україною та Польщею між цими державами сформувалася дуже громіздка нормативно-правова база. Нормативно-правовою базою, яка є основою для формування українсько-польських відносин та їх комплексного аналізу, є «Декларація про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин», «Договір між Україною та Республікою Польща» про добросусідство, дружні відносини та співпрацю», «Спільна заява Президента України та Президента Республіки Польща», «Спільна заява Президентів України та Республіки Польща «До порозуміння та єдності», «Декларація міністрів закордонних справ Республіки Польща та України про засади формування польсько-українського партнерства», а також ряд інших угод між українським та польським урядами в різних сферах суспільного життя.

Також у результаті дослідження було зроблено висновок, що у розвитку відносин незалежної України та Польщі можна виділити шість періодів:

1) 1992-1993 рр. – активне налагодження контактів, «відкриття» України для польської політичної еліти, а також підписання перших двосторонніх документів, спільне вивчення можливостей партнерів;

2) 1993-1999 рр. - швидкий розвиток міжвідомчих зв'язків і нормативно-правової бази, а також висунування двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства;

3) 1999-2003 рр. – наповнення українсько-польського стратегічного партнерства реальним змістом, яке стає важливою складовою основних цінностей європейської спільноти в цілому та активна підтримка Польщею євроінтеграційного курсу України;

4) 2004-2010 рр. – основним аспектом двосторонніх відносин на цьому етапі були політичні консультації, спрямовані на підготовку України до вступу в ЄС, НАТО та приєднання до Шенгенської зони;

5) 2010-2014 рр. - послаблення відносин між Україною та Польщею через зближення відносин між Україною та Російською Федерацією;

6) з 2014 по 2022 рік – сучасний етап у відносинах між Україною та Польщею, пов'язаний з підтримкою Польщею України у війні з Російською Федерацією та підтримкою України в питаннях інтеграції до ЄС і НАТО.

5. На сьогоднішній день членами ООН є 193 країни, тобто майже всі країни світу. Однією з найбільших переваг Статуту ООН є те, що положення Статуту ООН визначають цілі, політику та засоби їх реалізації, а також процедури міжнародного економічного та соціального співробітництва.

Україна та Польща є членами ООН з 1945 року та відіграють важливу роль у функціонуванні зазначеної організації, діяльність якої спрямована на виконання цілей ООН.

Міжрегіональне співробітництво в сучасних умовах є важливою складовою стратегічного партнерства між Україною та Польщею, ефективним засобом європейської та трансатлантичної інтеграції України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів на регіональному та місцевому рівнях.

Польща, як країна, що знаходиться на перехресті Західної та Східної Європи, обрала зовнішньополітичний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, якого завжди дотримувалася, що мало вирішальний вплив на побудову її стратегії національної безпеки. Україна обрала такий же напрямок, але із запізненням майже на двадцять три роки.

Лише з 2014 року співпраця між Україною та Польщею вийшла на якісно новий рівень. Внаслідок активної двосторонньої співпраці між Україною та Польщею, саме завдяки Польщі відбувається лобювання інтересів України в структурах ЄС та НАТО, що підтверджує добросусідські відносини між цими державами.

Тому цілком природно, що активний розвиток двостороннього співробітництва між Україною та Польщею, а також транскордонного співробітництва на сучасному етапі має стратегічне значення не лише для

Центрально-Східної Європи, а й для всього континенту. Тому в перспективі стратегія розвитку українсько-польських відносин має охоплювати важливі напрямки міжнародного співробітництва, а головне ті, які сприятимуть їх

максимальному зближенню між собою та з ЄС і дозволять йому стати органічним складовою європейської спільноти. Тому, як наслідок, статус України як країни-члена ЄС і НАТО в майбутньому багато в чому залежить від співпраці України з Польщею.

Міжрегіональне співробітництво в сучасних умовах є важливою складовою стратегічного партнерства між Україною та Польщею, ефективним засобом європейської та трансатлантичної інтеграції України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів на регіональному та місцевому рівнях.

Польща, як країна, що знаходиться на перехресті Західної та Східної Європи, обрала зовнішньополітичний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, якого завжди дотримувалася, що мало вирішальний вплив на побудову її стратегії національної безпеки. Україна обрала такий же напрямок, але із запізненням майже на двадцять три роки.

Лише з 2014 року співпраця між Україною та Польщею вийшла на якісно новий рівень. Внаслідок активної двосторонньої співпраці між Україною та Польщею, саме завдяки Польщі відбувається лобювання інтересів України в структурах ЄС та НАТО, що підтверджує добросусідські відносини між цими державами.

Тому цілком природно, що активний розвиток двостороннього співробітництва між Україною та Польщею, а також транскордонного співробітництва на сучасному етапі має стратегічне значення не лише для Центрально-Східної Європи, а й для всього континенту.

Тому в перспективі стратегія розвитку українсько-польських відносин має охоплювати важливі напрямки міжнародного співробітництва, а головне ті,

які сприятимуть їх максимальному зближенню між собою та з ЄС і дозволять йому стати органічним складовою європейської спільноти. Тому, як наслідок, статус України як країни-члена ЄС і НАТО в майбутньому багато в чому залежить від співпраці України з Польщею.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Б. Україна і Польща – економічні аспекти співпраці. Економіка України. 2005. № 11. С. 82–85.

2. Бітнер О. Шлях у Європу пролягає через Варшаву (Про українсько-польські відносини). Урядовий кур'єр. 2007. 20 лютого. С. 7–12.

3. The Priorities of the Ukrainian-and-Polish Cooperation and Partnership of the Modernity / L. Alexiyevevs, M. Alexiyevevs // 2019. №11. 13 с. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2225-3165/article/download/184025/183774>.

4. Дзісь І.В. Польсько-українські проблеми на світовій арені. Київ: Збірник наукових праць укладено за матеріалами ІІ Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції «Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат». 2020. № 7. 421 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayinapolshcha.pdf#page=261

5. Знахоренко О.М. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах № 2. 9 с. URL: <http://istarhiv.chdu.edu.ua/article/download/67795/63065>.

6. Бабакова О. Головні виклики у двосторонніх відносинах України з Польщею (у культурно-історичному контексті). URL: <http://cp.com.ua/golovni-vyklyku-u-dvostoronnih-vidnosynah-ukrayiny-z-polshheyu-u-kulturno-istorichnomu-konteksti/>.

7. Зарембо К. Аудит зовнішньої політики. Чи витримає партнерство з Польщею випробування історією. Європейська правда. 2016. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/11/14/7057244/>.

8. Чорна Н. Теоретико-методологічні основи дослідження сучасних українсько-польських відносин. Збірник наукових праць. 12 с. URL: <https://studfile.net/preview/8129897/>.

9. Юрій М. Ф. Основні теоретичні підходи до дослідження міжнародних відносин. Київ: Дакор, КНТ. 2006. 416 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1358.html>.

10. Ткач А.О. Участь міжнародних, міжурядових та неурядових організацій у процесі розвитку міжнародного співробітництва органів місцевої публічної влади в Україні. Миколаїв: Наукові праці. Державне управління. 2015. № 252. 7 с.

11. Артёмов І. Концепції міжнародних відносин у глобальному вимірі сучасності: інтеграційний аспект. Збірник наукових праць. 2012. № 7. 27 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22794/1/концепції%20міжнародних%20відносин.pdf>

12. Історія–наука–культура–релігія: дослідження українсько-польських відносин у “Варшавських українознавчих записках” / О. Піх. Збірник. 22 с.

13. Polska i Ukraina w nowej Europie: Materiały polsko-ukraińskiej konferencji naukowej. Warszawa (16–17 listopada 1992 r.). Warszawa: PISM 1993. 132 s.

14. Українсько-польські відносини у ХХ столітті: державність, суспільство, культура: Програма міжнародної наукової конференції (15–16 квітня 1999 р.). Тернопіль: Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 1999. 21 с.

15. Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття // 36. наук. пр. К., 1999. 159 с.

16. Роль Паризької “культури” в становленні українсько-польського взаєморозуміння / Україна і Польща стратегічне партнерство // 36. наук. пр. міжнародного круглого столу (25–26 травня 2000 р.). К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. 111 с.

17. Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. 36. наук. пр. Ч. II. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. 238 с.

18. Україна – Польща: шлях до європейської співдружності: Програма III Міжнародної конференції молодих вчених (16–17 травня 2002 р.). Тернопіль: Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2002. 15 с.

19. Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Україна і Європа (1990–2000 рр.): Анотована історична хроніка. К.: Генеза, 2001. Ч. I. 309 с.

20. Васильєва-Чекаленко Л. Україна в міжнародних відносинах (1994–1996 рр.): Навч. посібн. К.: Освіта, 1998. 176 с.

21. Чекаленко Л. Країни Центрально-Східної Європи у зовнішній політиці Української держави. *Нова політика*. 1998. № 5. С. 2–8.

22. Карасьов В., Звонков Е. Східна політика Польщі та польсько-українське стратегічне партнерство. *Стратегічна панорама*. 1999. № 1–2. С. 59–64.

23. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація в Польщі у 90-х роках. *Людина і політика*. 2000. № 4. С. 30–37.

24. Струтинський В. Україна і Польща на шляхах парламентаризму // Віче. 1998. № 9. С. 115–128.

25. Зеленько Г. Україна – Польща: політико-владні структури в умовах модернізації. *Людина і політика*. 2000. № 2. С. 28–34.

26. Зеленько Г. “Невздогінна модернізація”: досвід Польщі та України.: Монографія. К.: “Критика.” 2003. 216 с.

27. Запкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів: Монографія. Львів: Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2002. 752 с.

28. Колесник В., Кучерепа М. З історії українсько-польських наукових взаємин // Україна – Польща: історія і сучасність. К., 2003. Ч. II. С. 95–102.

29. Будкін В., Петренко З. Співробітництво прикордонних регіонів України і Польщі: сучасний стан та можливі перспективи // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. К.: Видво Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 46–52.

30. Винниченко І. Про перспективи розвитку гуманітарних та культурних польсько-українських взаємин // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 146–150.

31. Мякушко С., Мирончук А. Стан та перспективи українсько-польського міжакадемічного співробітництва // *Україна і Польща: стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє*. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 159–165.

32. Щерба Г. Україна – Польща: проблеми та перспективи регіонального співробітництва // *Україна – Польща // Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних регіонів: Наук. доповіді на міжнар. наук. прак. конференції. Тернопіль (17–18 квітня 1997 р.)*. Львів, 1997. Ч. III. С. 161–165.

33. Ісаєвич Я. Українсько-польська наукова і культурна співпраця: сучасний етап. *Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття*. К., 1999. С. 18–21.

34. Чернега П. Українсько-польський діалог в контексті стратегічного партнерства. *Історія в школі*. 2002. №5–6. С. 1–4.

35. Зайцев Ю. Польська антикомуністична опозиція і рух опору в Україні: від порозуміння до координації дій // *Україна – Польща: історія і сучасність*. К., 2003. Ч. II. С. 17–33.

36. Присяжнюк Ю. Особливості розвитку польсько-українського співробітництва за сучасних геополітичних умов. *Історія в школі*. 2002. № 5–6. С. 35–40.

37. Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період. Деякі аспекти політичного і економічного співробітництва. *Політика і час*. 1997. № 5–6. С. 15–21.

38. Зарецька Т. Українсько-польські політичні відносини (1991–2001 рр.) *Україна і Польща: стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє*. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 7–12.

39. Герасимчук Т. Україна – Польща: стратегічне партнерство // *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Вип. 5. Тернопіль: ТДПУ, 2002. С. 168–174.

40. Стоєцький С. Україна і Польща в сучасних геополітичних координатах: проблема стратегічного вибору і асиметрії партнерства // *Україна і Польща*

стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 76–79.

41. Пирожков С., Крамаревський О. В контексті загальної архітектури безпеки. Польсько-українські відносини: погляд з України. *Політика і Час*. 1996. № 1. С. 14–24.

42. Васильєв Д., Чекаленко Л. Українсько-польські відносини наприкінці ХХ століття. *Нова політика*. 1998. № 4. С. 13–17.

43. Чекаленко Л. Україна – Польща: нові тенденції взаємин. Україна – Польща: історія і сучасність. К., 2003. Ч. II. С. 51–59.

44. Парахонський Б. Україна в Центральноєвропейському регіоні: геополітична ситуація та перспективи розвитку. *Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття*. К., 1999. С. 30–38.

45. Житарюк Н. Україна і Польща на геополітичній карті Європи // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття. К., 1999. С. 132–133.

46. Трегобчук В. Україна і Польща в геополітичній архітектурі об'єднаної Європи. *Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття*. К., 1999. С. 51–57.

47. Малиновська О. Українсько-польське стратегічне партнерство: геополітичний вимір // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 80–83.

48. Павленко С. Відносини України та Польщі в контексті європейської інтеграції. Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. Ч. II. С. 30–39.

49. Онуфрив С. Польща в ЄС: український фактор // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. Вип. 5. Тернопіль: ТДПУ, 2002. С. 174–179.

50. Матійчик Я. Європейський екзамєн. Українсько-польські відносини на тлі пан'європейської інтеграції. *Політика і час*. 2001. № 8. С. 40–48.

51. Зеленько Г. Проблема українське польського партнерства в контексті членства Польщі в НАТО // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. Вип. 5. Тернопіль: ТДПУ, 2002. С. 162–164.

52. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. К. : Інститут історії України НАН України, 2013. 566 с.

53. Мелекесцев К. Становлення білатеральних відносин незалежної України та Республіки Польща: договірно-правова основа міждержавних відносин (1990–2004). Історичні і політологічні дослідження. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. № 1. С. 152–163.

54. Дудченко М. А., Рубцова М. Ю. Міжнародні економічні відносини. Українська дипломатична енциклопедія : У 2-х т. / Редкол. Л. В. Губерський. Т 2. 812 с.

55. Артёмов І.В. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції: Навчальний посібник: У 2-х кн. Ужгород: Ліра, 2008. Кн. 1. 332 с.

56. Горбагенько В. Джерела і методологія дослідження сучасних українсько-польських відносин. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2018. Вип. 8. С. 51–57.

57. Леуш Л. М. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах. *Проблеми європейської інтеграції і транскордонного співробітництва: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* (29–30 верес. 2005 р., м. Луцьк). Луцьк: РВВ «Вежа»Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. С. 164–167.

58. Коваленко О. М. Аналіз культурного діалогу України та Польщі: гастрольна, виставкова та фестивальна діяльність (2000–2005 рр.). *Література та культура Полісся*. 2013. Вип. 72. С. 328–338.

59. Ільчук, І. Особливості формування договірно-правової база двостороннього співробітництва між Україною та Польщею. *Україна–Європа–Світ*. 2014. Вип. 14. С. 168–176.

60. Знахоренко О. М. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах. Історичний архів. *Науковий студій: Збірник наукових праць*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2008. Випуск 2. С. 90-98.

61. Stephen R. Burant. International Relations in a Regional Context: Poland and Its Eastern Neighbours. Lithuania, Belarus, Ukraine. *Europe-Asia Studies*. 1993. Vol. 45, No. 3. P. 11-17.

62. Басараб М.Б. Досвід європейської інтеграції Польщі: перспективи для України: Дис... канд. політ. наук:21.01.01. Київ, 2004. 165 с.

63. Bojarski Wlodzimerz. O nowa polityke Polski w stosunku do Ukrainy. *Polska w Europie*, 1991. Zesz. 4 (styczen). S. 64-72.

64. Договірно-правова база між Україною та Польщею. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobotnistvo/233-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-polyshheju>. (дата звернення: 30.10.2020).

65. Мелекесцев К. Становлення білатеральних відносин незалежної України та Республіки Польща: договірно-правова основа міждержавних відносин (1990–2004). *Історичні і політологічні дослідження : наук. журн.*. Вінниця. 2018. № 1 (62). С. 152-163.

66. Стоєцький С. Концепція стратегічного партнерства в політиці Республіки Польща щодо України. *Політ. менеджмент*. 2005. № 3. С. 147-158.

67. Сардачук П. Д., Сагайдак О. П. Україна в двосторонніх міжнародних відносинах (кінець ХХ – початок ХХІ століть). Київ: Видавництво Європейського університету, 2005. 284 с.

68. Разом чи окремо? 20 років польсько-українських відносин : монографія. за ред. Олега Бориняка, Марти Валяк та Ігоря Турака. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2013. 230 с.

69. Киридон А. Українсько-польські відносини: «нова ера» співпраці. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011, вип. 5, у 2 ч.: Ч. 2. С. 39-47.

70. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у сучасному політичному контексті (Продовження, початок у № 2). *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 3. С. 55–63.

71. Ukraina – Polska: doświadczenia oraz perspektywy strategicznego partnerstwa. nauk. red. M. Malskyu. Lwów ; Olsztyn: Badikova N. O., 2016. 21 cm. Т. 3. 2017. 151 s.

72. Алексієвцев Л. М. Україна і Польща: шляхи співробітництва (1991–2004 рр.). Тернопіль: Редакційно-видавничий центр ТНПУ імені В. Гнатюка, 2009. 153 с.

73. Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України Погляд з Польщі та України. Аналітична доповідь. Київ-Люблін. 178 с.

74. Макар Ю. Євроінтеграційні орієнтири України. Науковий вісник Чернівецького університету, вип. 702–703. Чернівці 2014. С. 104-1110.

75. Культурно-гуманітарне співробітництво України та Республіки Польща <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/kulturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-ukrayini-ta-respubliki-polshcha>

76. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №43. – С. 613.

77. Олег Калакура цивілізаційний вимір українсько-польської співпраці на тлі євроінтеграційних процесів (досвід галичини). Наукові записки. Випуск 2(82). С.283-295

78. Калакура О.Я. Польська меншина як чинник українсько-польської співпраці на сучасному етапі. *Історичний архів*. 2011. Вип. 6. С. 73–79.

79. Закладено Основоположний акт під фундамент Польського дому у Львові URL: http://www.lwow.msz.gov.pl/uk/news/archiwum_aktualnoscia_u/archiwum_2015_2_u/dom_polski_u

80. Золкіна М. Євроінтеграція як шанс: нові тренди громадської думки URL: http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/06/10/7023259/view_print/

81. Ключко, О. (2022). Аналіз досвіду державного співробітництва Польщі у сфері національної безпеки. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Технічні науки, (4). 2022. С. 74-80.

82. Нікіпелова Є.М. Сучасні тенденції формування та реалізації Європейської політики безпеки й оборони. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. Вип. 2(61). С. 250-257.

83. Gotkowska J., Szymański P., Dąborowski T. NATO na wschodniej flance – nowy paradygmat. OSW. 13.07.2016. URL: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-13/nato-na-wschodniejflance-nowy-paradygmat>.

84. Siły Zbrojne RP. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/>.

85. Крюков О. І. Інформаційне забезпечення публічної влади як чинник національної безпеки держави в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: «Державне управління». 2016. Вип. 1. С. 142-149.

85. Wielonarodowa Dywizja. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wzmocniona-wysunietaoobecnos/wielonarodowa-dywizja-a2017-01-10/>.

86. Brygadowa Grupa Bojowa. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wojska-usa-wpolsce/brygadowagrupa-bojowa-m2017-01-10/>.

87. Siły Sojusznicze w Polsce. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/>.

88. Dowództwo Operacyjne BSZ. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/wojsko-polskie/dowodztwo-operacyjnersz-102698/>.

89. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

90. Марутян Р., Садовський В., Дацюк А. Пропозиції щодо вдосконалення політичного управління та функціонування системи забезпечення національної безпеки України. Development Security Association/ 4 лютого. 2017. URL:

http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=&lang=uk 79 Таврійський науковий вісник № 4

91. Українці та війна. Квітень, 2022. 11 с. URL: https://isoc.com.ua/assets/files/news/2022/zvit_170422.pdf (дата звернення: 29.04.2022).

92. Президент Польщі Анджей Дуда виступив із промовою у Верховній Раді. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/foto-duda-verkhovna-rada-ukraїna/ua/31862404.html> (дата звернення: 29.04.2022)

93. Мелекесцев К. І. Україна та Республіка Польща: від білагеральних відносин до євроатлантичної інтеграції (історичний аспект). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 «Історія України». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2019. 255 с.

94. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) від 07.02.2019 № 2680-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 9, ст.50

95. Чекаленко Л. Д. Україна-Польща: нові тенденції взаємин. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2003. Вип. 9. С. 138-147.

96. Артёмов І.В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз: Навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2007. 384 с.

97. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 224 с.

98. Обухова О. Ю. Українсько-польське транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних намірів. *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2007. № 1. С. 127-131.

99. Малиновська О. Українсько-польське стратегічне партнерство: геополітичний вимір. Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. Київ: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. 324 с.

100. Do Europy marsz. Sejmowa debata o polskiej polityce zagranicznej. *Gazeta Wyborcza*. 2002. 15.03. S. 4-5.

101. Турчин Я. Перспективи східного партнерства в умовах геополітичних та безпекових змін східноєвропейського регіону. *Humanitarian vision*. 2016. Vol. 2, Num. 1. С. 61-68

102. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їїніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. *Офіційний вісник України* від 26.09.2014. 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125.

103. Гончаренко О. М. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. та ін. Київ: НІСД, 1999. 384 с.

104. Трофимович В. Політичні відносини України та Республіки Польща. *Наукові записки «Транскордонне співробітництво у контексті перспектив європейської інтеграції України»*. Серія «Політичні науки». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. Вип. 40С. 121-133.

105. Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони: Угода, Міжнародний документ від 02.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_002-16#Text.

106. Драус Я. Дослідження польсько-українських стосунків у 1991 – 2008 роках: нарис проблематики. *Чорноморський літопис. Науковий журнал*. 2010. Випуск 1. С. 32-41.

107. Fedorowicz K. *Polityka Polski wobec Rosji, Ukrainy i Białorusi w latach 1989-2010*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, 2011. 343 s.

108. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною : навч. посіб.; за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 604 с.

109. Strategie bezpieczeństwa narodowego RP. URL: http://sciaga.pl/tekst/43217-44-strategie_bezpieczenstwa_narodowego_gp.

110. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. За ред. О.О. Резнікової. Київ: НІСД, 2015. 58 с.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України